

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра германської філології

Гончарова Наталія Василівна

**ПСИХОЛОГІЗМ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У РОМАНІ
ДЖЕЙН ОСТІН «ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ»**

Спеціальність: 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))

Галузь знань: 01 Освіта

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник

_____ В.І. Школяренко,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри германської філології

« ____ » _____ 20__ року

Виконавець

_____ Н.В. Гончарова

« ____ » _____ 20__ року

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЗМУ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У ТВОРЧОСТІ ДЖЕЙН ОСТІН	6
1.1. Новий тип реалізму в творчості Джейн Остін.....	6
1.2. Психологізм як принцип зображення характерів у художньому творі.....	10
1.3. Художня деталь як засіб створення психологічного портрету персонажу.....	13
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ II. СПЕЦИФІКА ПЕРЕДАЧІ ПСИХОЛОГІЗМУ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У РОМАНІ ДЖЕЙН ОСТІН «ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ».....	17
2.1. Психологічний аналіз жіночих характерів роману Джейн Остін «Гордість та упередження».....	17
2.2. Класифікація жіночих образів роману Джейн Остін «Гордість та упередження».....	21
Висновки до розділу 2.....	41
РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ РОМАНУ ДЖЕЙН ОСТІН «ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ».....	43
3.1. Своєрідність ідейного змісту та системи образів в романі Джейн Остін «Гордість і упередження».....	43
3.2. Інтерпретація образу головної героїні в романі Джейн Остін «Гордість та упередження».....	47
3.3. Аналіз колокацій, що служать для характеристики жіночих образів роману Джейн Остін «Гордість та упередження».....	63
Висновки до розділу 3.....	70
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
SUMMARY.....	84
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

У цілому аспекти вивченості феномену жіночого психологізму неоднозначні й різноманітні. Ми можемо виділити психологічний (Р. Броуер, П. Грін, Дж. Горер, Р. Чепмен, С. Морган), гендерний (С. Лескелс, Дж. Браун), структурно-семантичний (У. Аллен, Р. Ферер), цей підхід також популярний у вітчизняному літературознавстві (В.В. Івашова, М.В. Чечетко). Ми вважаємо, що ці позиції співвідносяться з проблемою інтерпретації художнього тексту, яка, як правило, носить суб'єктивний характер.

У достатньо представлений зарубіжній і вітчизняній дослідницькій традиції в області вивчення творчої спадщини Джейн Остін все ж, на наш погляд, недостатньо дослідженим є такий аспект, як цілісне вивчення творчості письменниці з точки зору реалізованої в ньому художньої картини світу автора. З цим пов'язана наукова новизна, яка полягає в сприйнятті творчості Джейн Остін як певного роду макротексту, що дозволяє реконструювати естетично значущий фрагмент художньої картини світу автора.

На основі виявлення системи цінностей, відображених у творчості Джейн Остін, в роботі аналізується одне з ключових в художній картині світу письменниці поняття жіночого психологізму в плані його специфічної художньої реалізації та творчої еволюції. Вибір даного аспекту обумовлений тим, що саме з його художнім втіленням пов'язано основний ідейно-художній зміст роману Джейн Остін, а також етична позиція автора. Таким чином, звернення до даної теми обумовлено зростанням увагою до духовного світу людини в сучасному суспільстві, в особливості до внутрішнього світу жінки, з її розвиненим інтуїтивним початком, пріоритетами любові, щастя і гармонії. Це, на наш погляд, визначає **актуальність** нашої роботи.

Об'єктом дослідження є основні засоби психологічної характеристики жіночих образів у романі Джейн Остін «Гордість та упередження».

Предметом дослідження виступають особливості вираження жіночого психологізму в романі Джейн Остін «Гордість та упередження» як

реалістичний принцип зображення жіночого характеру.

Мета нашого дослідження – виявити специфіку аналізу жіночої психології в творчості Джейн Остін на матеріалі роману «Гордість та упередження». Саме таке комплексне дослідження особливостей жіночого психологізму в творчості Джейн Остін і є метою нашого дослідження.

Досягнення поставленої мети передбачає послідовне вирішення наступних завдань:

1. Дати визначення терміну «психологізм», визначити головні підходи до його інтерпретації різними дослідниками.

2. Проаналізувати портретні характеристики персонажів як засіб психологічного аналізу.

3. Охарактеризувати внутрішню динаміку образів героїнь роману.

4. Виявити особливості функціонування засобів відображення психологізму жіночих образів у романі Дж. Остін «Гордість та упередження».

Наукова новизна визначається тим, що вперше було піддано детальному аналізу художні прийоми жіночого психологізму в романі Джейн Остін «Гордість та упередження».

Практичне значення – результати даної роботи можна використовувати при проведенні занять з курсу лексикології, стилістики англійської мови, а також при написанні курсових та магістерських робіт.

Методи дослідження – описовий та зіставний методи (використано для опису та зіставлення жіночих образів роману Джейн Остін «Гордість та упередження»); метод безпосередніх складників (використано при дослідженні специфіки формування образних слів); компонентний аналіз застосовано з метою визначення образних засобів для опису жіночого психологізму в структурі речення; метод словникових дефініцій – для встановлення значення досліджуваних одиниць.

Матеріалом магістерської роботи є роман Джейн Остін «Гордість та упередження».

Апробація результатів дослідження. Основні положення магістерської роботи висвітлено в тезах «Характеристика жіночих образів роману Джейн Остін «Гордість та упередження» конференції «Макаренківські читання: філологічні та методичні студії» (СумДПУ імені А.С Макаренка, 4 червня 2020 року).

Структура роботи – робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку літератури, який містить 72 джерела.

РОЗДІЛ І.
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЗМУ ЖІНОЧИХ
ОБРАЗІВ У ТВОРЧОСТІ ДЖЕЙН ОСТІН

1.1. Новий тип реалізму в творчості Джейн Остін

Джейн Остін вступила в літературу в той період, коли Англія перебувала на шляху переходу до нових економічних відносин. У державі наростали суперечності між багатими і бідними. В промисловості дрібне виробництво витіснялося великим, і дрібні виробники перетворювалися в найманих робітників великого підприємця.

Складна політична та соціальна обстановка поряд з поширенням в суспільстві руху за права жінок призвели до появи соціокультурного феномену – британської жіночої літератури. Вона досягне розквіту в Вікторіанську епоху (1837-1901 рр.), проте передумови її формуються ще в XVII столітті. Значна кількість творів свідчить про те, що письменниці відчували необхідність показати процес становлення нової жінки, еволюцію її життєвих установок.

Зображуючи життєвий шлях своїх героїнь, вони фокусують увагу на зміні рольових функцій жінки в англійському суспільстві початку XIX століття, тому що саме в цей період найбільш яскраво проявилися зміни в різних сферах суспільства: на культурному (зміна норм і цінностей, пов'язаних з образом жінки і її поведінкою), соціальному (в сфері сім'ї, роботи, освіти), міжособистісному (в області стосунків чоловіка і жінки) рівнях.

Соціокультурні реалії англійського суспільства стали джерелом життєвих вражень і духовного досвіду, які отримали відображення в творах письменниць, пов'язаних з темою «жінка і суспільство».

Розквіт «жіночої літератури» в Британії XVIII-XIX ст. досить яскраво демонструє процес осмислення британськими письменницями своїх прав, привілеїв, і обмежень, накладених на них у зв'язку з приналежністю до «слабкої статі».

Слід зазначити, що осмислення цього складалося з кількох етапів: з одного боку, ставлення до жіночого питання виражалося в особистій поведінці тієї чи іншої романістки в її реальному житті; з іншого - відбивалося на сюжетах, проблематиці і образах героїнь творів, написаних жінками і для жінок.

У кожному конкретному випадку ступінь радикальності рішення жіночого питання в реальному житті письменниць і в їх літературних творах була різною, проте багато в чому ступінь ця визначалася політичним і культурним контекстом тієї епохи, в якій жили і творили англійські романістки.

У творчості Джейн Остін визначилися передумови формування та особливої постановки «жіночого питання». Вона багато в чому визначила проблематику жіночого роману Вікторіанської епохи. Крючкова Н.Д. стверджує, що в громадській думці «... в цей час існували тільки дві категорії жінок «благородні» і «неблагородні». Англійські жінки повинні були володіти цнотливими думками, рішучою хоробрістю, витримкою, бути невтомними, пильними, старанними, дотепними, приємними, постійними в дружбі, мати бажання постійно сидіти вдома, бути мудрими в промовах» [52, с. 48].

На її думку, в Англії критичний реалізм XIX ст. формувався в безпосередній наступності від реалізму епохи Просвітництва. Сполучною ланкою стала творчість Джейн Остін [52, с. 51].

Підсумок розвитку англійського просвітницького роману підвели твори Голдсмита «Векфільдський священик» (1766) і Стерна «Сентиментальна подорож» (1767). І тоді на літературну сцену піднялася Джейн Остін (Jane Austen).

У творчості Остін деякі дослідники виділяють два періоди плідної активності, розділені досить тривалою перервою: 1795-1798 рр., коли були створені ранні романи, і 1811-1816 рр., насичений період перших успіхів та поглиблення майстерності, коли були переглянуті і підготовлені до видання «Почуття і чутливість» і «Гордість та упередження», а також написані три останніх завершених романів - «Менсфілд-Парк», «Емма» і «Доводи розуму».

Оскільки всі романи Джейн Остін публікувалися анонімно, від імені якоїсь «леді» («by a Lady»), гучною літературною славою вони, звичайно, користуватися не могли, проте три романи витримали за її життя по два видання; особливо «Гордість і упередження», а про «Емму» схвально відгукнувся сам Вальтер Скотт.

«Гордість та упередження» (Pride and Prejudice, 1813 р.) - один з найвідоміших англійських романів. Це безперечний шедевр Джейн Остін. Тут вона вперше повністю демонструє свої особисті пристрасті і художні можливості; моралізаторські міркування не торкаються аналізу та характеристики персонажів; сюжет дає простір її почуттю комічного і авторським симпатіям.

Авторський стиль Джейн Остін викликає значний дослідницький інтерес. Д. Грін, Дж. Горер, Л. Хартлі відзначають майстерність психологічної прози, підкреслюючи проникнення письменниці в глибинну психіку героя, точне відображення процесів саморефлексії, знайомство читача зі світом підсвідомості героїв через їхні внутрішні монологи.

М. Мадрік, У. Аллен, М. Мазефілд, Р. Броуер, Е. Зіммерман, Дж. Браун аналізують стиль Остін з точки зору присутності в ньому іронічного оповідання. Іронія письменниці, на думку М. Мадріка це, в першу чергу, – стилістичний прийом, засіб розкриття характеру, певний стиль взаємодії із дійсністю. У. Аллен дотримується тієї самої точки зору, стверджуючи, що це спосіб світорозуміння автора, коли вона критикує сучасне їй життя засобами комедії: «...дуже серйозна критика життя виражена через комедію». Мазефілд зазначає, що іронічність оповіді і стриманість авторської манери обумовлює неприйняття романістської чутливості.

В кінці ХХ століття мистецьку спадщину Остін вивчають в аспекті дослідження мовного аналізу лексики, стилістики, прагматики мовних одиниць. Такий напрям в критиці пояснюється, на наш погляд, об'єктивізацією оповідання, самоусуненням автора, за рахунок чого герої «саморозкриваються» в своїх діалогах. Дослідники намагаються через структурно-семантичний аналіз

виявити у творчості автора єдину оповідну модель. Вони приділяють увагу специфічній ритмічній організації оповіді, за допомогою якої різні композиційні частини роману подаються в різному темпі викладу [52, с. 51]. Дослідження А.А. Бельського присвячене пильному вивченню авторського стилю Джейн Остін: «...стиль Джейн Остін полягає в її справедливому врегулюванні суперечливих вимог» [18, с.246]. Вона зазначає, що стиль і літературний метод письменниці змінюються від роману до роману. У створенні характеру велику роль починає відігравати мовна поведінка героя, ускладнюється синтаксис, психологічно поглиблюється майстерність діалогу.

Також мовною і стилістичною майстерністю Остін присвятили роботи такі дослідники, як К. Молер, Н. Пейдж, Л. Муніхем. Тер-Абрамян Е.А., порівнюючи особливості стилістичного оповідання Остін зі стилем письменників її епохи, зазначає здатність автора відобразити в синтаксисі психологічну ускладненість образу. Підкреслюючи відданість Остін до традицій Просвітництва, він зауважує, що навіть коли розум головної героїні сповнений сум'яття в її внутрішньому монологі немає незв'язності, він логічно розумний і ясний [60, с. 85].

У вітчизняних дослідженнях творчості Джейн Остін звертається увага на стилістичні особливості спадщини авторки. Статті, присвячені Джейн Остін, зустрічаються також у монографіях, навчальних посібниках, що дають уявлення про літературний розвиток певної епохи (Е. Клименко, М. Чечетко, В. Івашова, Л. Сідорченко). Питання традиції та новаторства авторського стилю Остін торкається Е. Клименко. Він зазначає, що її творчість відрізняється психологізмом і іронічністю. В.В. Івашова відзначає особливість стилю романістки в розробці «внутрішнього монологу», що дозволяє передавати нескладний потік думок своїх героїв [39, с. 243]. Таким чином, вчена підкреслює, що в романах Остін має місце процес зародження прийому «потоків свідомості», що зміцнився в літературі на початку ХХ століття.

1.2. Психологізм як принцип зображення характерів у художньому творі

Багато дослідників творчості Джейн Остін поряд з вірністю зображення характерів, іронічним стилем автора відзначають майстерність розкриття внутрішнього світу персонажів. А.А. Бельський вважає, що ранні твори Джейн Остін викликають величезний психологічний інтерес, більш того здається, ніби в них прихована психологічна таємниця [26, с. 25].

Словник літературознавчих термінів дає наступне трактування цього поняття: «Психологізм (від грец. *psyche* – душа і *logos* - поняття, слово) - спосіб зображення душевного життя людини в художньому творі: відтворення внутрішнього життя персонажа, його динаміки, зміни душевних станів, аналіз властивостей особистості героя.

Психологізм може бути явним - відкритим (безпосереднє відтворення внутрішнього мовлення героя або образів, що виникають у його уяві, свідомості, пам'яті, наприклад, діалектика душі в творах Л. М. Толстого, В. В. Набокова) і неявним - прихованим, побаченим в «підтекст» (наприклад, таємна психологія в романах І.С.Тургенєва, де внутрішній стан персонажів розкривається завдяки виразним жестам, особливостям мови, міміки, тобто зовнішнім проявам психіки).

Психологізм у літературі - повне, докладне й глибоке зображення почуттів і емоцій, думок і переживань літературного героя, це спроба автора гранично точно описати внутрішній світ героя, наскільки це можливо засобами художньої літератури.

Одна з головних привабливих рис художньої літератури – її здатність розкрити таємниці внутрішнього світу людини, висловити душевні рухи так точно і яскраво, як це не зробити людині в повсякденному, звичайному житті. «У психологізмі один із секретів довгої історичної життя літератури минулого: кажучи про душу людини, вона говорить з кожним читачем про нього самого» [60, с. 67].

«Психологізм - це стильова характеристика літературних творів, в якій

детально і глибоко зображується внутрішній світ персонажів, тобто їх відчуття, думки, почуття і, можливо, дається тонкий і переконливий психологічний аналіз душевних явищ і поведінки» [68, с. 14].

Середньовічна література розкрила перед читачем суперечливість душі персонажу, проте не засвоїла ще передачу засобами літератури її «плинності», мінливості. Найбільш вірно це вдалося Шекспіру в його «Гамлеті» та «Королі Лірі». Подібного роду художнє освоєння людської свідомості прийняти позначати терміном психологізм.

Це індивідуалізоване відтворення переживань в їх взаємозв'язку, динаміка і неповторність. І.В. Івашева зазначає, що психологізм несумісний з раціоналістичною схематизацією внутрішнього світу (антитеза пристрасі у класицистів, чутливості й холодності у сентименталістів). За її словами, «Літературний психологізм починається з розбіжностей, з несподіванки поведінки героя» [38, с. 132].

На її думку, «зміцнення психологізму було зумовлене пильним інтересом письменників до «неоднозначності звичайного, негероїчного характеру», до персонажів багатогранних, «мерехтливих», а також довірою авторів до читацької спроможності самостійного морального судження» [38, с. 134].

Як жанр, психологічний роман склався в середині XVIII століття. Це твір, де «цілком переважає внутрішня дія, де рухаються не події, а переживаннями й основними предметами зображення є психічні стани і лірично осмислена природа» [38, с. 139].

В якості перших спроб створення твору, де в основу творчого прийому письменника ставилося завдання зображення внутрішнього світу героя, відносяться романи Ж.Ж.Руссо («Сповідь»), Й.В. Гете (попутно відзначаючи, що його роман називається вже не «Пригоди», а «Страждання молодого Вертера», Ф.Р.Шатобріана («Рене»), Е.П.Сенанкура («Оберман»), Б. Констана («Адольф»), А. де Мюссе («Сповідь сина століття»).

Які засоби використовуються автором для зображення певного персонажу? Традиційно важливу роль відіграє портрет, зовнішній опис.

Персонаж володіє певною структурою. Його зображення складається з низки компонентів, які виявлятимуть як внутрішній світ людини, так і її зовнішній вигляд. У прийомах зображення рухів душі спостерігається своєрідна градація. Наростаючої складності психічних явищ (від відчуттів, почуттів, переживань до стійких психічних станів, властивостей характеру та особистості) відповідає система їх зовнішніх сигналів: міміка, погляди, посмішка, інтонація, жести, пози, рухи, вчинки, дії, поведінка. Іноді в функції знаків внутрішнього стану героя в романі Джейн Остін «Гордість та упередження» виступають замальовки картин природи, переростають з опису місця дії в свого роду «пейзаж душі».

Найбільш розгорнутою формою виявлення психологічного змісту через зовнішні прояви виступає в романі психологічний портрет. Такий портрет складається з наступних складових: Власне портрет, тобто опис зовнішності героя.

- Динамічний портрет, тобто опис героя в русі: поза, міміка, жести.
- Монологічне мовлення героя, в більшості випадків звернене до самого себе, так звана, внутрішня мова.
- Діалогічна мова, що демонструє взаємини між персонажами.

Психологізм «прихований» проявляється шляхом передачі настрою, внутрішнього стану персонажа шляхом паралелізму в зображенні людських почуттів і описів картин природи, природних явищ, стихійних проявів. Такий, так званий, психологічний пейзаж має місце в творчості Джейн Остін.

Таким чином, психологізм як естетичний принцип художнього письма має досить тривалу історію. Прийшовши в літературу на зорі її формування та існуючи спочатку в прихованій формі, він отримав свій розвиток лише з виникненням великих жанрових форм, які дозволили письменникові створювати не статичні персонажі, а складні образи, що живуть повним життям. Ймовірно, тому розквіт психологічного оповідання припав на період становлення і затвердження реалізму.

1.3. Художня деталь як засіб створення психологічного портрету персонажу

Характерними особливостями може бути наділений не тільки вербальний портрет, а й мовний портрет персонажу. Проте портрет з психологічною спрямованістю з'являється в той момент, коли виникає потреба у відображенні психологічного компонента, який здатний змінитися в процесі розгортання твору. Так, зображення внутрішнього світу героя може бути представлене як імпліцитно - за допомогою вербального образного портрета, так і експліцитно - при безпосередньому описі психологічних процесів.

Під час розбору психологічних особливостей людини у вигляді портрета слід враховувати такі деталі, як:

1) Уміння - набір індивідуальних можливостей окремої особистості, «які впливають на здійснення певних операцій» [60, с. 37];

2) Темперамент - це «психологічні властивості особистості, які безпосередньо пов'язані з чутливістю» [60, с. 54].

Таким чином, темперамент героя вказує на те, як скоро у нього можуть з'явитися почуття, якою силою, глибиною вони володіють;

3) Характер - «сумісність відмітних психологічних властивостей, які можуть підсумовуватися в процесі життєдіяльності людини і виявлятися в стандартному для конкретної особистості порядку дій» [60, с. 67].

Прийнято виділяти кілька різновидів рис характеру: спонукальні - здатні знайти цільове поле діяльності; вольові - активізують механізм, націлений на виконання конкретних завдань; інструментальні - описують картину активності цілком;

4) Емоції - це психологічні процеси, які розцінюють значимість тих чи інших подій. До цієї категорії слід зараховувати також настрій і ажитацію - сильні емоційні імпульси [60, с. 69].

Прояв конкретної емоції у творі може відобразитися різними шляхами. Образний портрет з психологічною спрямованістю буває однорідним або простим, тобто наділеним постійністю, а також різнорідним або складним, який

володіє динамікою. Складний портрет не можна відносити тільки до негативних або позитивних, оскільки він наділений досконалою парадоксальністю.

Як було зазначено раніше, портрет має здатність відбивати різні риси персонажа, а значить, складається з різних деталей. З таких деталей, а саме найдрібніших художніх подробиць, складається будь-яка картина дійсності, яку зображує автор. Деталь сам по собі є мікрообразом і входить до складу іншого більшого образу.

Необхідно відзначити, що важливим аспектом художньої деталі вважається не кількість, а якісність, тобто не частота вживання, а вплив на читача [59, с. 33].

Деталь не тільки уточнює будь-який факт чи подію, а й несе певний підтекст, спираючись на можливість людської свідомості розкрити його. Так, виділяють кілька видів художньої деталі. А. Р. Уеллек поділяє деталі на зовнішні (портретні, пейзажні, речові) та психологічні, при цьому відзначаючи, що межа між ними разміта, і зовнішні деталі можуть переходити в психологічні, якщо вони передають риси характеру людини. За характером функціонування виділяють три типу деталей:

1) образотворча деталь, яка допомагає при створенні зорового образу, найчастіше вона входить в структуру образу персонажа або пейзажу.

2) уточнююча деталь, як правило, розосереджена в тексті, фіксуючи різні подробиці, вона підсилює реальність, переконливість і достовірність образу.

3) характерологічна деталь фіксує риси характеру, також розосереджені в тексті. Така деталь «створює враження усунення авторської точки зору» [62, с. 22] і дозволяє читачеві самому зробити висновок про характер персонажа, таким чином, активно залучаючи його в образний простір твору.

Висновки до розділу I

Творчість Дж. Остін відносять до перехідного періоду рубежу кінця XVIII – початку XIX століть, коли художньо-літературна система змінювала свій напрям у розвитку від Просвітництва до романтизму і реалізму, які майже одночасно співіснували в Великобританії і взаємно впливали один на одного. Романи цього автора постійно знаходяться в зоні неослабної читацької та дослідницької уваги, що пов'язано зі своєрідністю художнього рішення в них так званих «вічних», екзистенціальних питань людського буття.

До теперішнього часу вони затребувані читачем, так як виявляють еволюцію концепції особистості жінки в історико-літературному розвитку. Інтерес же професійних дослідників заснований на думці, що Дж.Остін є винахідницею нових тем, мотивів, прийомів, які збагатили англійську реалістичну прозу. У зв'язку з цим, творчість Дж.Остін сприймається як фундамент для важливих відкриттів англійської літератури 30-х років XIX століття.

При цьому сприйняття художнього спадщини цього автора по закінченні вже майже двох століть закономірно змінюється в бік виявлення морально- філософського змісту. Співзвучність творів Дж.Остін з найгострішими проблемами сучасної цивілізації обумовлює затребуваність досліджень, звернених до «загальнолюдської складової» її творчості, і сьогодні, на початку XXI століття.

Остінознавство XX століття представлене значною кількістю робіт, які зачіпають різноманітні аспекти творчості. На початку століття критиків і дослідників цікавило питання приналежності Джейн Остін до певної естетичної системи, наступності і новаторства автора щодо творчості відомих письменників. Ці роботи послужили початком зарахування письменниці до розряду класиків англійської літератури.

Психологізм у літературі - повне, докладне й глибоке зображення

почуттів і емоцій, думок і переживань літературного героя, це спроба автора гранично точно описати внутрішній світ героя, наскільки це можливо засобами художньої літератури.

Найбільш розгорнутою формою виявлення психологічного змісту через зовнішні прояви виступає в романі психологічний портрет. Іноді в функції знаків внутрішнього стану героя в романі Джейн Остін «Гордість та упередження» виступають замальовки картин природи, переростають з опису місця дії в свого роду «пейзаж душі». Прихований психологізм проявляється шляхом передачі настрою, внутрішнього стану персонажа шляхом паралелізму в зображенні людських почуттів і описів картин природи, природних явищ, стихійних проявів. Такий психологічний пейзаж має місце в творчості Джейн Остін.

РОЗДІЛ II.

СПЕЦИФІКА ПЕРЕДАЧІ ПСИХОЛОГІЗМУ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У РОМАНІ ДЖЕЙН ОСТІН «ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ»

2.1. Психологічний аналіз жіночих характерів роману Джейн Остін «Гордість та упередження»

У романі Джейн Остін «Гордість та упередження» є два типи персонажів. Дарсі ламає власну гордість, перейнявшись щирим почуттям до Елізабет, а Елізабет долає свою гордість і свої забобони під впливом почуття у відповідь. Вони надходять *outofcharacter*, тобто ламаючи звичай - це один тип. Леді де Бер, як і місіс Беннет діють типово, так, як їм належить за переконаннями і місцев на майнових сходах. Провінційні пані та джентльмени ловлять вигідних женихів для своїх дочок (наприклад, місіс Беннет, сер Лукас), а ті, хто стоять вище на сходах (леді де Бер, міс Бінглі) пручаються - це другий тип. Дарсі і Елізабет, які вміють подолати в собі свої слабкості і недоліки, виступають позитивними героями автора. Якщо персонажі першого типу - люди звичайні, внутрішньо сірі, то персонажі другого - люди, що володіють чітко вираженою індивідуальністю.

Багато творів Джейн Остін можна назвати автобіографічними. Можливо, в них вона описала свої нездійснені мрії і надії на справжнє сімейне щастя. Через мізерне положення жінки в англійському суспільстві її шлюб з коханою людиною був неможливий.

У той час жіночий розум практично не цінувався, а так як Остін відрізнялася жвавистю розуму, гострим язиком, колючими висловами, то вона абсолютно не відповідала ідеалам, висунутим суспільством з приводу ідеального шлюбу і ідеальної жінки. Можна провести деяку паралель між життям Джейн Остен та її романом «Гордість і упередження»:

1) Елізабет Беннет володіє подібним психологічним портретом з самої Остін. Елізабет зовсім відкидає шлюб за розрахунком і мріє вийти заміж по

любові.

Джейн Остін робили пропозицію на укладення шлюбу, але вона відмовилася, можливо, тому, що її погляди повністю збігаються з поглядами головної героїні роману. Вона любила свого сусіда, майбутнього юриста, Тома Лефроема, але, на жаль, за законами суспільства спільне щастя було неможливе. Закохані були бідними, а, як було згадано в пункті про жіночу освіту, шлюб повинен був бути вигідним і, в основному, ґрунтувався на соціальному становищі, статусі або грошах, а не на людині.

2) Джейн Беннет - старша сестра Елізабет. У Остін також була старша сестра, яку звали Кассандра, чия доля теж аж ніяк не з щасливих. Вона була заручена, але її наречений, відправившись в подорож, помер від хвороби до укладення шлюбу з Кассандрою.

Обидві сестри не знайшли сімейного щастя. Кінцівка «Гордості і упередження», де Елізабет і Джейн знайшли тих людей, які гідні бути коханими ними, які відповідають тим ідеалам, за якими зазвичай полювали дівичі: краса, багатство, величезні маєтки, високий соціальний статус.

Джейн Остін навіть дозволяє героям роману створити сім'ю і вступити в шлюб з тими, кого люблять. Тут втілюється нездійснена надія Остін на щастя, вона ламає всі суспільні стереотипи і перепони і видає Елізабет за Дарсі, а Джейн за Бінглі. Вона написала про те, що не зуміла зробити сама.

3) Лідія. Втеча цієї героїні могла також висловлювати почуття Остін, коли вона була закохана в Тома Лефлера, можливо, вона хотіла втекти з коханою людиною, щоб бути, нарешті, по-справжньому щасливою, але Джейн не наважилася на втечу.

У романі образ Лідії дуже комічний, її вчинки сумбурні і втеча обґрунтована лише прагненням якнайшвидше вийти заміж і похизуватися обручкою перед сусідами. Джейн Остін описує зовнішність Лідії наступним чином: *"Lydia was a stout, well-grown girl of fifteen, with a fine complexion and good-humoured countenance; a favourite with her mother, whose affection had brought her into public at an early age "* [70, p. 18]. Елізабет описує Лідію після

того, як прочитає лист містера Дарсі: "...*self-willed, careless... ignorant, idle, and vain...*" Також згадується, що вона має "*wild giddiness*". Її нездатність усвідомити тяжкість падіння можна віднести до цієї дикої запаморочливості. Або, як варіант, її здатність ненавидіти кожного, хто не включав її центром всесвіту, особливо згадується в книзі як "*...she seldom listened to any body for more than half a minute...*" [70, р. 21]. також могла вплинути на фактори щодо її нездатності зрозуміти, чому Вікхем не хотів мати її за дружину. Його бажання мали більш інтимний, анімалістичний характер, що, по правді кажучи, досить добре вписується в інший опис персонажів Лідії, оскільки вона описується в книзі як «*high-spirited animals...*» Вони цілком підходять, якщо ви запитаете мене.

Її *natural self-expression*. в поєднанні з *the attention of the officers* і нездатністю батьків заохочувати стриманість у Лідії дозволили зробити її самооцінку *increase to confidence*. Ніколи не було б жодної надії приборкати її дух.

4) Леді Кетрін Де Бер - Анна Лефлер (тітка Томаса). За сімейною легендою, причиною розриву послужило негативне ставлення тітоньки Томаса до цього шлюбу. Леді Кетрін жила за законами суспільства і була категорично проти шлюбу містера Дарсі, бо Елізабет не відповідала статусу її племінника.

б) Місіс Беннет - мама Джейн Остін. Як і будь-яка мати, вона хотіла знайти для дочки ідеальну партію, зовсім не спираючись на почуття і розум, керуючись тільки матеріальним станом: "*Netherfield, according to Mrs. Long, is filmed by a very rich young man ...*" [70, р. 31].

Через складне становище жінки в суспільстві і її залежність від шлюбу, все героїні мріють вдало вийти заміж, але вони відрізняються своєю поведінкою в суспільстві, своїм ставленням до шлюбу. Виходячи зі світогляду героїнь, їх висловлювань, їх психологічних і фізичних портретів, які складають про них інші герої або їх власні репліки і думки, жіночі образи в романі Джейн Остін «Гордість та упередження» можна класифікувати в такі групи: 1) «Типова матуся»; 2) «Мисливиця за чоловіками»; 3) «Відповідність загальноприйнятим

стандартам»; 4) «Нереалізована розумниця»; 5) «Тільки сильне почуття змусить мене йти під вінець ...».

Дія роману «Гордість і упередження» розгортається в типовій англійській провінції, в маленькому містечку Мерітон, в графстві Хартфордшир.

Уже на першій сторінці, що служить увертюрою до роману, стає ясно, наскільки чітко Остін розуміла ті сили, які управляли сучасним їй суспільством. Як би вони не маскувалися і як би часом не наділялися в гарний одяг, в основі всіх сподівань і інтересів суспільства, до якого належать персонажі її книги, лежать майнові інтереси, тобто, в кінцевому підсумку, користь, якщо ще не в більш прямому сенсі гроші.

У місті панує обстановка загального божевілля на ґрунті заміжжя. Всі життєві сили практично всіх героїнь роману спрямовані на здійснення благополучного заміжжя. Шлюб сприймається як вдала угода і не більше того; *“It is a truth universally acknowledged, that a single man in possession of a good fortune, must be in want of a wife”* [70, p. 5]. *“We are not in a ... falling in love; and very lively hopes of Mr. Bingley's heart were ... very sweet girl, and I wish with all my heart she were well settled”* [70, p. 47].

Найдостойнішим подією, де можна було продемонструвати всі жіночі достоїнства і насолодитися в повній мірі чоловічим товариством, був бал. На балах кожен мав можливість не тільки продемонструвати вміння зі смаком одягатися і красиво рухатися, але і вміння вести світську бесіду, в якій часто виявлялися інтелектуальні здібності персонажів.

Зрозуміло, не всі люди були природженими ораторами, для того щоб легко і невимушено вести світську розмову, і більшість розмов носили безглуздий характер. Головний характер цієї розмови полягав у тому, щоб не зачепитися за жодну глибоку або оригінальну думку, не висловити ні в чому свого власного переконання; щоб все було гладко, не стосувалося ні життя, ні уряду, ні наук; одним словом, щоб розмова не була нікому особливо цікавий і був всім зрозумілий.

Чоловіки повинні були всіляко підкреслювати привілейоване становище і

благочестя дами, що виражалося в наданні незліченних дрібних послуг та існування норм етикету. Бали були найкращим місцем для укладення нових корисних зв'язків, знайомств. Дівчата могли знайти собі так звану жертву для бажаного заміжжя. Таким чином, все і всюди в цьому світі оберталося навколо вдалого шлюбу, який допомагав знайти новий соціальний статус і положення, незалежне від батьків, особливо матеріально. Природно, будь-яка мати хотіла видати свою дочку заміж за заможного чоловіка, тому на балах особлива увага приділялася багатим молодим людям: «Not all that Mrs. Bennet, however, with the assistance of her five daughters, ... Mr. Hurst, merely looked the gentleman; but his friend Mr. Darcy soon drew the ... till his manners gave a disgust which turned the tide of his popularity; for he was ... Mr. Darcy danced only once with Mrs. Hurst and once with Miss Bingley, declined ...» [70, p. 37].

Уже з перших рядків зрозуміло, що провідною проблемою суспільства в романі є вдале заміжжя: «*Mr. Bingley, a well-off gentleman, arrives in town and Mrs. Bennet sees it as an opportunity for one ... to marry him and she therefore insists that her husband call on the new arrival immediately. ...*» [70, p. 43].

За цим принципом і будується оповідання, тільки все відбувається навпаки - «підшуковують» собі чоловіків дівчата. Різниця полягає лише в мотивах і стимулах, які штовхають дівчат на заміжжя: хтось прагне якнайшвидшого заміжжя з раннього віку, незважаючи ні на що, слідуючи прямо-таки крок за кроком за потенційними жертвами, відвідуючи «злачні місця» зборів женихів (Лідія та Кетрін Беннет); хтось поспішає вийти заміж виходячи зі складного становища сім'ї (Шарлот Лукас); а хтось просто сприймає шлюб як належну подію в житті кожної дівчини, яка незабаром неодмінно має статися і, як годиться, з самими гідними і забезпеченими світу цього (сестри Бінглі).

2.2. Класифікація жіночих образів роману Джейн Остін «Гордість та упередження»

Розглянемо жіночі образи роману докладніше. Яскравою представницею

категорії «типова матуся» в романі є, зрозуміло, місіс Беннет. Як було сказано вище, жінка могла отримати гідне становище тільки за коштами заміжжя, а так як в сім'ї Беннетів не було жодного спадкоємця чоловічої статі (майно передавалося по спадку тільки чоловікам, жінки не мали на нього права), то дочки місіс Беннет були в утрудненому положенні, не дивно, що вона так люто намагалася видати їх вдало заміж, інакше у сім'ї просто не вистачило б коштів, щоб утримувати п'ять дорослих дочок: *"Ah, if I had a chance to see one of my daughters a happy mistress of Netherfield," Mrs. Bennett said to her husband, "and just as well to marry the rest, then I would have nothing more to wish for"* [70, p. 11].

Місіс Беннет - істота досить імпульсивна і нетерпляча: *«Love is lovely, but Mrs. Bennet's mission is about survival. The business of her life was to get her daughters married»* [70, p. 9].

Сутність її характеру прекрасно видає кожна її репліка, яка ще більше всього дуже сумбурна і не відповідає ситуаціям: *«Don't keep coughing so, Kitty, for heaven's sake! Have a little... »* [70, p. 9]. Склад її висловлювань дуже простий: повсякденні слова, уривчасті вигуки і питальні пропозиції, видають її сутність та її нескінченну цікавість. Деякі її висловлювання дуже неосвічені і грубі по відношенню до оточуючих: *«First of all, he asked Miss Lucas. I was so vexed to see him stand up with her! But, however, he did not admire her at all; indeed, nobody can, you know; and he seemed quite struck with Jane as she was going down the dance. So he inquired who she was, and got introduced, and asked her for the two next»* [70, p. 15].

Однак, вона дуже практична жінка і продумує кожен дрібницю, зрозуміло, якщо це стосується якогось багатого містера Бінглі. Так, наприклад, коли Джейн прийшов лист із запрошенням в Незерфілд, місіс Беннет вирішила, що для Джейн буде краще, якщо Бінглі познайомиться з нею якомога ближче: *"Can I have the carriage?" said Jane. "No, my dear, you had better go on horseback, because it seems likely to rain; and then you must stay all night"* [70, p. 35].

Коли Бінглі приходить до Джейн, місіс Беннет намагається залишити їх наодинці, щоб докорити заручинам доньки: *"Mrs. Bennet sat looking and winking*

at Elizabeth and Catherine for a considerable time, without making any impression on them. Elizabeth would not observe her; and when at last Kitty did, she very innocently said, "What is the matter mamma? What do you keep winking at me for? What am I to do?" "Nothing child, nothing. I did not wink at you." She then sat still five minutes longer; but unable to waste such a precious occasion, she suddenly got up, and saying to Kitty, "Come here, my love, I want to speak to you," took her out of the room" [70, p. 365].

Місіс Беннет вдається до всіх можливих засобів, щоб залучити чоловіків для своїх дітей і позбавити їх від фінансових труднощів. Зрозуміло, що мати має піклуватися про своїх чад, але Остін зображує місіс Беннет гротесковими фарбами і її прагнення видати дочок заміж ламає всі громадські пристойності. Коли Лідія збігає з містером Уікхемом, місіс Беннет нічого не робить і скаржиться на вічно хворі нерви, на те, як вона переживає, який негідник цей Уікхем, однак, як тільки вона дізнається, що Лідія виходить заміж, ми бачимо таку цікаву репліку, в якій і є вся суть місіс Беннет: *«It is very unlucky; but as I have actually paid the visit; we cannot escape the acquaintance now. ... make her husband call on Mr. Wickham, and give him an invitation also, if the family from ... The darling wish of his sisters was then gratified; he bought an estate in a ...»* [70, p. 323].

Місіс Беннет любить плітки і їй хочеться, щоб всі сусіди заздрили її сім'ї, тому відразу біжить розповідати про заручини своєї молодшої дочки і радіє тому, що старша дочка виходить заміж, не дивлячись на те, що її дочка ледь не стала занепапою жінкою, а сама місіс Беннет пару хвилин тому вважала, що все вже втрачено і скаржилася на свої нерви.

Місіс Беннет дуже імпульсивна жінка, її думка і настрої змінюється з надзвичайною швидкістю. Коли Дарсі прийшов з Бінглі до Беннет ми бачимо ставлення до нього господині маєтку: *"Good gracious!" cried Mrs. Bennet, as she stood at a window the next morning, "if that disagreeable Mr. Darcy is not coming here again with our dear Bingley! What can he mean by being so tiresome as to be always coming here? I had no notion but he would go a-shooting, or something or other, and not disturb us with his company. What shall we do with him? Lizzy, you must walk out with him again, that he may not be in Bingley's way"* [70, p. 397].

Однак, в цей же день, коли місіс Беннет дізнається, що Дарсі зробив пропозицію Елізабет, її ставлення до молодого людини кардинально змінюється: *"Good gracious! Lord bless me! only think! dear me! Mr. Darcy! Who would have thought it! And is it really true? Oh! my sweetest Lizzy! how rich and how great you will be! What pin-money, what jewels, what carriages you will have! Jane's is nothing to it -- nothing at all. I am so pleased -- so happy. Such a charming man! -- so handsome! so tall! -- Oh, my dear Lizzy! pray apologise for my having disliked him so much before. I hope he will overlook it. Dear, dear Lizzy. A house in town! Every thing that is charming! Three daughters married! Ten thousand a year! Oh, Lord! What will become of me. I shall go distracted"* [70, p. 397].

Зрозуміло, вона дуже щаслива за своїх дочок і себе, тому що тепер вона зможе похвалитися місіс Лукас або іншій своїй подрузі, Остін помічає те, що вона досить легко пережила розлуку з дітьми, але, місіс Беннет рада, що обидві її дочки тепер багаті і знатні. *"HAPPY for all her maternal feelings was the day on which Mrs. Bennet got rid of her two most deserving daughters. With what delighted pride she afterwards visited Mrs. Bingley, and talked of Mrs. Darcy, may be guessed"* [70, p. 408].

До групи «Тільки сильне почуття змусить мене йти під вінець ...» ми віднесли Джейн і Елізабет Беннет. Ці героїні не поспішають вискочити заміж і не прагнуть зловити на собі захоплені погляди заможних джентльменів, вони керуються тільки почуттям щирим і справжнім. Однак, Джейн і Елізабет за своїм характером абсолютно не схожі одна на одну, їх згуртовує розумність, любов до близьких і бажання знайти супутника по життю, який був би гідний їх любові.

Джейн ангельски добра, їй властиво виправдовувати будь-який вчинок людей і їх висловлювання. Вона намагається бачити світ в ідеальному світлі, щоб закохатися, їй не потрібна велика кількість часу. Джейн не відноситься до тих дівчат, які місяцями перевіряють свої почуття, проте, старша міс Беннет не прагне знайти собі багатого чоловіка, а чекає свого молодого чоловіка.

Елізабет помічає в Джейн дуже цікаву рису, яка не властива більше жодному героєві в романі «Гордість і упередження» - бажання виправдати будь-які вчинки людей. Для Джейн факт того, що хтось міг зробити поганий вчинок навмисно,

абсолютно неможливий, для неї немає поганих людей: *"I know you do; and it is THAT which makes the wonder. With YOUR good sense, to be so honestly blind to the follies and nonsense of others! Affectation of candour is common enough -- one meets with it everywhere. But to be candid without ostentation or design -- to take the good of everybody's character and make it still better, and say nothing of the bad -- belongs to you alone. And so you like this man's sisters, too, do you? Their manners are not equal to his"* [70, p. 17]. *"Certainly not -- at first. But they are very pleasing women when you converse with them. Miss Bingley is to live with her brother, and keep his house; and I am much mistaken if we shall not find a very charming neighbour in her"* [70, p. 17].

Вона відрізняється від своїх молодших сестер і дуже добре ладнає з Елізабет, якій розповідає всі свої переживання. Джейн, як і Елізабет знає, якою нетактовною буває її сім'я, як місіс Беннет любить сказати зайвого, як Лідія і Кітті не вміють вести себе в суспільстві, як Мері кожен раз намагається показати свої таланти, які у неї відсутні. *"Oh, that my dear mother had more command over herself"* [70, p. 147].

У її мові немає хитромудрих, книжкових фраз, але при цьому Остін наділяє її розумом, умінням подавати і тримати себе в суспільстві і незаперечною красою, якою захоплюються всі в окрузі. Не дивно, що Бінглі відразу помітив її і вибрав в якості партнерки на бал: *"YOU are dancing with the only handsome girl in the room," said Mr. Darcy, looking at the eldest Miss Bennet. "Oh! She is the most beautiful creature I ever beheld! But there is one of her sisters sitting down just behind you, who is very pretty, and I dare say very agreeable. Do let me ask my partner to introduce you"* [70, p. 14].

Місіс Беннет пишається тим, що у неї є така красива донька і не скупитися на похвали і розповіді сусідів. У Джейн немає марнославства, самодурства і бажання знайти багатого нареченого, вона прагне до чогось більшого - до гармонії, і це прагнення Остін не може не винагородити прекрасним Бінглі. Джейн дуже любить своїх близьких, піклується про них і переживає за свою сім'ю. Вона не забуває, як сильно місіс Беннет переживала за її заміжжя, тому, як тільки Бінглі робить їй пропозицію руки і серця, Джейн біжить до мами, щоб розповісти цю

радісну новину. Джейн бажає всім щастя, і тому вона отримала його сама, в образі містера Бінглі, вона знайшла справжню любов і щасливий шлюб.

Друга героїня, яку ми віднесли до цієї групи Елізабет Беннет. Дуже близька письменниці Елізабет, безперечно одна з її улюблених героїнь, яка здатна на велике почуття, і Джейн Остен вміє переконати читача в шляхетності почуттів міс Беннет, її розсудливості, непересічність розуму, але показує, як важко героїні переламати гордість, як легко вона помиляється.

Мова головних героїв відповідає їхнім характерам, нахилам. Прагнучи збагатити себе читанням, володіючи врівноваженими характерами і здатністю логічно мислити, вони будують гармонійні і завершення фрази. «Вам в своїх спогадах настільки нема в чому собі дорікнути, що ваш спокій ґрунтується не на філософії, а на підставі більш надійному - совісті». Причому Елізабет говорить палко, емоційно. В її мови проявляється жвавість, іронічний склад розуму: *"He is also handsome," replied Elizabeth, "which a young man ought likewise to be, if he possibly can. His character is thereby complete"* [70, p. 17].

В її діалогах з персонажами роману багато оціночних суджень, висока експресивність слів: *"That is very true," replied Elizabeth, "and I could easily forgive HIS pride, if he had not mortified MINE"* [70, p. 31]. У цьому виражається її прямий характер, чесність і в той же час схильність до швидких висновків, необґрунтованих характеристик. У цьому вона протилежна сестрі Джейн. Елізабет тверезо дивиться на речі, вона глузлива і гостра на язичок.

Джейн уникає в промові різких зворотів, її фрази емоційно нейтральні, як і її стриманий, розважливий характер. Елізабет можна назвати освіченою дівчиною. Вона скромно розцінює свої можливості і успіхи, любить читати, тим самим наповнюючи свій розум все більше і більше, саме тому поведінка Елізабет в суспільстві, її діалоги, репліки дуже відрізняються від реплік міс Беннет і Лідії, для яких освіта і самовдосконалення займають останнє місце. Освіту в той час жінки практично не отримували, тому поняття «освічена» леді дуже різнилася, а начитана дівчина цінувалася чоловіками, такими як Дарсі.

Елізабет не схожа на представниць навколишнього її суспільства. Її прагнення не обмежуються заміжжям, незважаючи на те, що будучи

безприданницею, з заміжжям вона могла б отримати певний суспільний статус. Відсутність приданого робило Елізабет неконкурентоспроможною на так званому «ринку наречених».

Також Елізабет не має досить привабливу зовнішність, що знову ж таки, полегшило б процес заміжжя. Мати в своїй розмові з містером Беннетом відгукується про Елізабет не дуже добре: *"Lizzy is not a bit better than the others; and I am sure she is not half so handsome as Jane, nor half so good humoured as Lydia"* [70, p. 7].

Гострота розуму Елізабет і її погляди на заміжжя та світ дуже далекі від поглядів та ідеалів місіс Беннет, тому між ними часто виникає непорозуміння, однак, повертає гострота розуму Ліззі і її психологічна незалежність від суспільств: *"I loved you for your lively mind."* - admits Darcy Elizabeth [70, p. 403].

Характер Елізабет Беннет розкривається поступово через складну систему відносин героїні з її батьками, сестрами, друзями, з тими, хто бажає їй щастя і її недоброзичливцями, нарешті, з тими чоловіками, які були претендентами її руки. При всій безособовості оповідання авторське ставлення до неї виражає себе вже в тому, які риси її характеру виділяються насамперед: почуття гумору, жива, весела вдача.

Їх позитивні конотації є непрямим підтвердженням авторського схвального ставлення до героїні. У мовній партії Елізабет слова «сміх, сміятися» дійсно зустрічаються багаторазово, коли вона розповідає про себе. Наприклад, коли Дарсі в перший раз склав невтішну думку про неї, назвавши Ліззі недостатньо красивою, Елізабет розповіла про цей випадок своїй подрузі Шарлотті, щоб разом посміятися над цим. *"Elizabeth feeling all the more than common awkwardness and anxiety of his ... She accepts Darcy's proposal "immediately," the narrator relates, but "not very fluently"* [70, p. 15].

В характері Елізабет немає легковажності, властивої її молодшій сестрі Лідії. Склад її розуму можна назвати аналітичним. Вона багато і серйозно розмірковує, спостерігаючи звичаї оточуючих її людей. Головна її риса прямо не

називається в тексті, однак, вона відчувається у всіх її діалогах і репліках. Це головне - гордість, вірніше почуття власної гідності.

Сама Елізабет небагата, після смерті батька їх можуть позбавити будинку, господарем якого стане преподобний Коллінз. При таких обставинах не вийти заміж - значить приректи себе на жалюгідне існування. Здавалося б, треба радіти пропозиції Коллінза, але Елізабет з обуренням його відкидає. Ще більш неймовірною може здатися її реакція на пропозицію Дарсі. Багата, впливова людина, шлюб з яким – мрія багатьох наречених, робить їй пропозицію.

Розвиток почуття Елізабет до Дарсі постає перед читачем у всій складності і суперечливості: від неприязні до сумнівів, потім, до жалю за свої думки про нього, і, нарешті, до захоплення, до розуміння того, що зустріч з ним - головна подія її життя: *"Oh! She is the most beautiful creature I ever beheld! But there is one of her sisters sitting down just behind you, who is very pretty, and I dare say very agreeable. Do let me ask my partner to introduce you."* *"Which do you mean?" and turning round he looked for a moment at Elizabeth, till catching her eye, he withdrew his own and coldly said: "She is tolerable, but not handsome enough to tempt ME; I am in no humour at present to give consequence to young ladies who are slighted by other men. You had better return to your partner and enjoy her smiles, for you are wasting your time with me"* [70, p. 14].

Коли Дарсі перший раз робив пропозицію Елізабет, та зовсім була не прихильна до нього, так як їх перша зустріч, коли він відгукнувся про Елізабет не дуже добре, зачепила гордість Елізабет. У той момент, коли містер Дарсі відкрив серце Елізабет і запропонував руку і серце, Ліззі була тотально упередженою проти нього. Однак, його прихильність не могла не потішити її: *"Mr. Darcy's shameful boast of what misery he had been able to inflict gave her a keener ... Elizabeth was surprised, but said not a word. ... In spite of her deeply-rooted dislike, she could not be insensible to the compliment of such a man's affection, and though her intentions did not vary for an instant, she ... You know I have..."* [70, p. 206].

Дарсі не радів виникненню такого сильного почуття до Елізабет Беннет, перш за все через нетактовну поведінки її родичів в суспільстві та її низького положення. Зізнаючись у любові до Елайзи, він не приховував свого обурення

почуттям любові, яке викликає в ньому Елізабет. Тон і манера, в якій було зроблено пропозицію, зачепили Ліззі, і вона відповідає йому без ввічливості і чемності, яка має бути присутня в таких випадках: *"In spite of her deeply-rooted dislike, she could not be insensible to the compliment of such a man's affection, and though her intentions did not vary for an instant, she was at first sorry for the pain he was to receive; till, roused to resentment by his subsequent language, she lost all compassion in anger. She tried, however, to compose herself to answer him with patience, when he should have done. He concluded with representing to her the strength of that attachment which, in spite of all his endeavours, he had found impossible to conquer; and with expressing his hope that it would now be rewarded by her acceptance of his hand. As he said this, she could easily see that he had no doubt of a favourable answer. He SPOKE of apprehension and anxiety, but his countenance expressed real security. Such a circumstance could only exasperate farther, and, when he ceased, the colour rose into her cheeks, and she said: "In such cases as this, it is, I believe, the established mode to express a sense of obligation for the sentiments avowed, however unequally they may be returned. It is natural that obligation should be felt, and if I could FEEL gratitude, I would now thank you. But I cannot -- I have never desired your good opinion, and you have certainly bestowed it most unwillingly. I am sorry to have occasioned pain to anyone. It has been most unconsciously done, however, and I hope will be of short duration. The feelings which, you tell me, have long prevented the acknowledgment of your regard, can have little difficulty in overcoming it after this explanation"* [70, p. 207].

Коли Елізабет отримує листа від Дарсі, де той розповідає справжню історію його стосунків з містером Уїкхемом, вона дізнається, що Дарсі порядна молода людина, а вона сильно помилялася і була прихильна до того, хто був з нею чемний і лестив її марнославству, до Уїкхема. Елізабет починає розуміти, що упередження зіграло з нею злий жарт: *"She explained what its effect on her had been, and how gradually all her former prejudices had been removed"* [70, p. 225].

Елізабет схильна до самоаналізу, і це виділяє її над натовпом людей, і приваблює чоловіків. Увесь твір вона робить висновки про себе і про інших, жалкує про те, що зробила. Особливо це простежується в її висловлюваннях

про Дарсі на початку роману і в його кінці: *"I had not thought Mr. Darcy so bad as this -- though I have never liked him. I had not thought so very ill of him. I had supposed him to be despising his fellow-creatures in general, but did not suspect him of descending to such malicious revenge, such injustice, such inhumanity as this"* [70, p. 88].

Пізніше, після того, як вона переборолала своє упередження і свою гордість, познайомившись з Дарсі ближче в Пемберлі, Елізабет усвідомлює, що він - це її справжня любов. Вона не ганяється за своїми щастям і не прагне швидше вийти заміж, а мріє про шлюб з чоловіком, який буде володіти гострим розумом, благородством, честю. В історії Елізабет і Дарсі, Остін висловлює свої нездійснені мрії про щасливий шлюб проти суспільних стереотипів: *"Elizabeth, still more affected, was earnest and solemn in her reply; and at length, by repeated assurances that Mr. Darcy was really the object of her choice, by explaining the gradual change which her estimation of him had undergone, relating her absolute certainty that his affection was not the work of a day, but had stood the test of many months suspense, and enumerating with energy all his good qualities, she did conquer her father's incredulity, and reconcile him to the match"* [70, p. 400].

Елізабет не живе за правилами суспільства, вона оцінює і аналізує людей виходячи з їх дій і вчинків, її поваги складно домогтися, Елізабет недостатньо високого становища як Леді Кетрін, щоб відчувати до неї добрі почуття, для Ліззі більше важливі особисті якості: *"I expected at least that the pigs were got into the garden, and here is nothing but Lady Catherine and her daughter."* *"La! my dear," said Maria, quite shocked at..."* [70, p. 174].

Вона дуже вирізняється з-поміж тих, хто впадає за грошима, маєтками. Елізабет відчуває людей, їх дріб'язковість, упередженість, марнославство. Навіть перебуваючи в такому скрутному становищі, вона не приймає пропозицію містера Коллінза, тому що вона ставиться до нього з презирством. Заступництво багатого та знатного Кетрін де Бр теж не стає для неї перевагою при заміжжі і навіть той факт, що її родині буде ніде жити, після смерті батька не став причиною для шлюбу. Вона шукає собі супутника життя, а не того, хто її

забезпечить (як Шарлотта), їй потрібна поруч кохана людина і друг, а Коллінз зовсім не та людина, з якою вона могла б прожити щасливе життя/

Елізабет, як і Джейн дуже переживає за свою сім'ю, і втеча Лідії виводить її з душевної рівноваги, і тут читач вперше бачить, як головна героїня плаче і постає дуже вразливою, чуйною, жалісливою людиною: *"I have just had a letter from Jane, with such dreadful news. It cannot be concealed from any one. My younger sister has left all her friends -- has eloped; has thrown herself into the power of -- of Mr. Wickham. They are gone off together from Brighton. YOU know him too well to doubt the rest. She has no money, no connections, nothing that can tempt him to -- she is lost for ever"* [70, p. 294].

Звичайно, її сльози так само викликані тим, що вона втратила впевненість в тому, що Дарсі й надалі буде її любити. Репутація її сім'ї підірвана і тепер жоден нормальний чоловік не гляне на кого-небудь з сім'ї Беннетів. Елізабет дуже переживає, тому що вона розуміє, що любить Дарсі, коли їх любов стала в крайньому ступені неможливою. Містер Дарсі оплатив весілля Лідії та Уікхема, щоб врятувати сім'ю Беннетів, особливо Елізабет, тому що її положення в суспільстві не найкраще, а після втечі Лідії, Джейн, Елізабет, Кітті і Мері точно можуть перестати розраховувати на хорошу партію. Зрозуміло, Ліззі оцінила цей вчинок Дарсі, а її почуття тільки зміцнилися, тому, коли містер Дарсі робив їй пропозицію вдруге, вона не могла відмовити.

Елізабет знайшла своє щастя, коли усвідомила, як сильно вона помилялася, коли переборола гордість і змогла відкритися цьому почуттю любові до Дарсі. Те, що вона не прагнула завоювати його прихильність і не прагнула заміж, набило ціну в очах містера Дарсі, адже через жіночу долю їй слід було погодитися ще на пропозицію містера Коллінза, а вже тим більше на першу пропозицію Дарсі з величезним річним доходом, але для неї важливіше людські якості й наявність гострого розуму, як і для самої Джейн Остін.

До цієї групи «Відповідність загальноприйнятим стандартам» ми віднесли Шарлоту Лукас, тому що вона живе за законами суспільства і теж хоче вийти заміж, однак, вона не прагне, як Лідія, знайти собі чоловіка якомога

швидше. Шарлотта - жертва обставин, вона вже доросла жінка і не хоче обтяжувати свою сім'ю, вона шукає надійний будинок і свій куточок, як того і вимагали ідеали часу. У неї є свої моральні принципи і норми, за якими вона живе, але їй доводиться їх порушити, щоб покинути, нарешті, свій будинок: *"Charlotte is an excellent manager, I dare say. If she is half as sharp as her mother, she is saving enough. There is nothing extravagant in THEIR housekeeping, I dare say"* [70, p. 49].

Вона вважає, що дівчина повинна показувати свої почуття в більш сильному світлі, ніж вони є насправді, щоб чоловік зрозумів, що жінка до нього небайдужа, тому вона говорить про Джейн і Бінглі: *"It may perhaps be pleasant," replied Charlotte, "to be able to impose on the public in such a case; but it is sometimes a disadvantage to be so very guarded. If a woman conceals her affection with the same skill from the object of it, she may lose the opportunity of fixing him; and it will then be but poor consolation to believe the world equally in the dark. There is so much of gratitude or vanity in almost every attachment, that it is not safe to leave any to itself. We can all BEGIN freely -- a slight preference is natural enough; but there are very few of us who have heart enough to be really in love without encouragement. In nine cases out of ten a women had better show MORE affection than she feels. Bingley, likes your sister, undoubtedly; but he may never do more than like her, if she does not help him on"* [70, p. 25].

Хоча вона так само, як і інші дівчата, вважає, що потрібно намагатися не відпустити свого майбутнього чоловіка і навіть не обов'язково його знати добре до заручин, тому що можна це зробити після заміжжя: *"Well," said Charlotte, "I wish Jane success with all my heart; and if she were married to him to-morrow, I should think she had as good a chance of happiness as if she were to be studying his character for a twelvemonth. Happiness in marriage is entirely a matter of chance. If the dispositions of the parties are ever so well known to each other or ever so similar beforehand, it does not advance their felicity in the least. They always continue to grow sufficiently unlike afterwards to have their share of vexation; and it is better to*

know as little as possible of the defects of the person with whom you are to pass your life" [70, p. 25].

Про Шарлот Остін пише, що вона дуже чутлива, емоційна, чуйна, має здатність до співчуття, має почуття такту, моральну чуйність, совісність, але також і ясність думки, розумність, розсудливість, наявність здорового глузду.

Шарлот порушила власні принципи і свою цілісність і закопала свої таланти, давши згоду вийти заміж за пана Коллінза, марнославного, обмеженого, і пихатого дурня. Містер Коллінз - персонаж, в характері якого своєрідно переплелися зарозумілість і догоджання, самовдоволення і приниженість. Коллінз обмежений, дурний і самовпевнений внаслідок цих достоїнств, а також ще одного, дуже важливого: вміння лестити і догоджати, - зумів отримати прихід в маєтку знатної дами леді де Бер. Але Шарлот допускає, що вона може в якійсь мірі поважати майбутнього чоловіка і ставитися до нього з певною приязню.

Шарлот досить стримано прийняла пропозицію Коллінза, що було дивним. По-перше, він вже придбав в її суспільстві репутацію нерозумної та малоосвіченої людини, і будучи священником приходу у леді Кетрін, він виявив себе як суміш самовпевненості і плазування, важливості і приниженості. По-друге, він буквально напередодні зробив пропозицію Елізабет і був відхилений, тому ні про яку любов до Шарлот не могло бути й мови. Всі ці обставини ще сильніше погіршують становище героїні, тим самим пригнічуючи її та збільшуючи жертвність її вчинку.

Але Шарлот Лукас, виявляється в усіх відношеннях більш практичною, ніж Елізабет, і, розсудивши всі переваги пропонованого шлюбу, дає містеру Коллінзу свою згоду. У роздумах головної героїні роману Елізабет Беннет про майбутнє заміжжя її найкращої подруги явно простежується обурення самої Остін з приводу шлюбу за розрахунком: *"And the pain caused by the fact that Charlotte humiliated herself in this way, having fallen so deeply in her opinion, was compounded by a grim confidence in her unfortunate fate" [70, p. 139].*

Шарлотта розуміє прекрасно, що Елізабет не дуже сподобається її шлюб з Коллінзом, тому що подруга зневажає Коллінза і не уявляє, як можна прожити з такою людиною все життя, однак, Шарлотта керується іншими цілями, і вона вирішує сама повідомити подрузі цю новину і причини свого вибору: *"Kitty and Lydia were far from envying Miss Lucas, for Mr. Collins was only a clergyman; and it affected them in no other way than as a piece of news to spread at Meryton. Lady Lucas could not be insensible of triumph on being able to retort on Mrs. Bennet the comfort of having a daughter well married; and she called at Longbourn rather oftener than usual to say how happy she was, though Mrs. Bennet's sour looks and ill-natured remarks might have been enough to drive happiness away. Between Elizabeth and Charlotte there was a restraint which kept them mutually silent on the subject; and Elizabeth felt persuaded that no real confidence could ever subsist between them again. Her disappointment in Charlotte made her turn with fonder regard to her sister, of whose rectitude and delicacy she was sure her opinion could never be shaken, and for whose happiness she grew daily more anxious, as Bingley had now been gone a week and nothing more was heard of his return"* [70, p. 139].

І ось перед нами - розсудлива Шарлот Лукас, що вийшла заміж за містера Коллінза, щоб влаштувати своє життя і полегшити життя своїх родичів. І для неї будинок і господарство, церковний прихід і пташник стають заміною справжнього сімейного щастя.

Вона приносить себе в жертву на благо своєї сім'ї, не бажаючи обтяжувати їх своєю гнучкістю. поруч з ними, в той же час побоюючись, що в її віці пропозиції про заміжжя може більш і не бути. У Шарлот є молодші сестри. Розуміючи, що вони не можуть вийти заміж перед нею, усвідомлюючи всю відповідальність, покладену на неї разом зі статусом старшої доньки, вона вирішує вийти заміж. Необхідність Шарлот вийти заміж за розрахунком прирекла її на нудне й одноманітне життя з нелюбимою людиною, але вона змогла знайти розраду в будинку і домашньому господарстві: *"Sir William and Lady Lucas were speedily applied to for their consent; and it was bestowed with a most joyful alacrity. Mr. Collins's present circumstances made it a most eligible*

match for their daughter, to whom they could give little fortune; and his prospects of future wealth were exceedingly fair. Lady Lucas began directly to calculate, with more interest than the matter had ever excited before, how many years longer Mr. Bennet was likely to live; and Sir William gave it as his decided opinion, that whenever Mr. Collins should be in possession of the Longbourn estate, it would be highly expedient that both he and his wife should make their appearance at St. James's. The whole family, in short, were properly overjoyed on the occasion. The younger girls formed hopes of COMING OUT a year or two sooner than they might otherwise have done; and the boys were relieved from their apprehension of Charlotte's dying an old maid. Charlotte herself was tolerably composed. She had gained her point, and had time to consider of it. Her reflections were in general satisfactory. Mr. Collins, to be sure, was neither sensible nor agreeable; his society was irksome, and his attachment to her must be imaginary. But still he would be her husband. Without thinking highly either of men or matrimony, marriage had always been her object; it was the only provision for well-educated young women of small fortune, and however uncertain of giving happiness, must be their pleasantest preservative from want. This preservative she had now obtained; and at the age of twenty-seven, without having ever been handsome, she felt all the good luck of it. The least agreeable circumstance in the business was the surprise it must occasion to Elizabeth Bennet, whose friendship she valued beyond that of any other person. Elizabeth would wonder, and probably would blame her; and though her resolution was not to be shaken, her feelings must be hurt by such a disapprobation. She resolved to give her the information herself, and therefore charged Mr. Collins, when he returned to Longbourn to dinner, to drop no hint of what had passed before any of the family. A promise of secrecy was of course very dutifully given, but it could not be kept without difficulty; for the curiosity excited by his long absence burst forth in such very direct questions on his return as required some ingenuity to evade, and he was at the same time exercising great self-denial, for he was longing to publish his prosperous love" [70, p. 140].

До категорії «мисливець за чоловіками» можна віднести практично всіх дівчат, що жили в вікторіанській Англії, в цьому творі теж багато таких героїнь, але найяскравішими персонажами є міс Керолайн Бінглі і міс Лідія Беннет. Ці дві героїні абсолютно різні за подачею себе в суспільстві, за діалогами, за самосприйняттям, самосвідомістю в суспільстві, дуже схожі в одному - готовності заради своєї мети зробити все, що можна і що не можна. Вони мріють знайти собі чоловіка, проте, відрізняються в раціональності вибору супутника по життю.

Міс Керолайн Бінглі - сестра містера Бінглі, яка дуже відрізняється від свого брата ставленням до інших людей, які займають менш престижний соціальний статус: *"Miss Bingley did the same; and Mrs. Hurst, principally occupied in playing with her bracelets and rings, joined now and then in her brother's conversation with Miss Bennet"* [70, p. 18].

Вони не були позбавлені дотепності, коли перебували в хорошому настрої, вміли сподобатися, коли це входило в їх наміри, але в той же час були зарозумілими. Обидві вони здавалися досить гарними, отримали освіту в одному з найкращих приватних пансіонів, звикли обертатися в світському суспільстві, а тому вважали за можливе дотримуватися високої думки про власні персони і низької - про людей, що їх оточують.

Керолайн завжди піднімає себе над «провінціалами» і виражається в їх адресу вельми різко. Міс Бінглі пихата й самолюбива, вона вважає, що ніхто не гідний її суспільства, крім начитаних, дотепних чоловіків, таких як містер Дарсі: *"Miss Bingley's attention was quite as much engaged in watching Mr. Darcy's progress through HIS book, as in reading her own; and she was perpetually either making some inquiry, or looking at his page. She could not win him, however, to any conversation; he merely answered her question, and read on. At length, quite exhausted by the attempt to be amused with her own book, which she had only chosen because it was the second volume of his, she gave a great yawn and said, "How pleasant it is to spend an evening in this way! I declare after all there is no enjoyment*

like reading! How much sooner one tires of anything than of a book! When I have a house of my own, I shall be miserable if I have not an excellent library" [70, p. 18].

Керолайн теж виступає в якості конкурсантки на «ринку наречених». Не дивлячись на свої категоричні погляди, вона, як і всі дівчата цього роману зацікавлена в заміжжі. Увагу міс Бінглі повертає містер Дарсі, тому вона практично весь роман намагається привернути його увагу і відштовхнути від Елізабет, сказавши якусь шпильку на адресу останньої. Однак, від цього її дії в романі досить смішні і безглузді, Керолайн вважає себе освіченою і приємною жінкою, проте, це не так.

Її дріб'язковість, заздрісність і нікчемність «спливли на поверхню», коли Керолайн дізналася про симпатії містера Дарсі до Ліззі Беннет: *"You must help me concoct a most attractive mystery to distract one of this ... added Miss Bingley in despair" [70, p. 156].*

Самолюбство Керолайн зачепило те, що вона досконала не цікава Дарсі, а він, у свою чергу, захоплюється іншою жінкою, яка нижче її на соціальних сходах. Міс Бінглі ревнує, злиться на Елізабет, і тому практично в кожній своїй репліці вона намагається зачепити Ліззі або принизити її в очах Дарсі, бо сама хоче бути об'єктом його захоплення, вона не скупиться на вираження на адресу своєї суперниці. Коли міс Бінглі зауважує, що увагу її обранця належить Елізабет, то намагається якомога більше проводити часу з Дарсі, більше показати себе, показати свої знання і здібності, принизивши при цьому Елізабет.

Однак, спроби підкорити залізного містера Дарсі не закінчуються успіхом: *"MY DEAR FRIEND, -- "If you are not so compassionate as to dine to-day with Louisa and me, we shall be in danger of hating each other for the rest of our lives, for a whole day's tete-a-tete between two women can never end without a quarrel. Come as soon as you can on receipt of this. My brother and the gentlemen are to dine with the officers. -- Yours ever, "CAROLINE BINGLEY" [70, p. 53].*

Звичайно, Керолайн не готова піти проти суспільства заради любові, як, наприклад, Лідія, місис Бінглі більше споглядальний персонаж, але при цьому її

захисна реакція на відсутність симпатії у Дарсі - її грубі і різкі висловлювання. Міс Бінглі шукає собі обранця раціональними, але надокучливими способами, які відштовхують і викликають негативні почуття, хоча Керолайн абсолютно не діє всупереч законам суспільства.

"Lydia was a stout, well-grown girl of fifteen, with a fine complexion and good-humoured countenance; a favourite with her mother, whose affection had brought her into public at an early age. She had high animal spirits, and a sort of natural self-consequence, which the attention of the officers, to whom her uncle's good dinners, and her own easy manners recommended her, had increased into assurance. She was very equal, therefore, to address Mr. Bingley on the subject of the ball, and abruptly reminded him that it would be the most shameful thing in the world if he did not keep it" [70, p. 51].

Легковажна, свавільна, розпещена, самовпевнена дівчина, для якої освіта і виховання не відіграють важливої ролі. Молодша міс Беннет не вміє поводитися в суспільстві так, як прийнято, тому Лідія дуже часто стає предметом для обговорення і засудження, проте, її це зовсім не хвилює. Відсутність такту проявляється практично в кожній репліці. Можливо, відсутність належного виховання і надмірна любов міс Беннет, заохочення матір'ю кокетства перед протилежною статтю, зіпсували ще сильніше її характер. *"Lydia, my love, though you are the youngest, I dare say Mr. Bingley will dance with you at the next ball"* – сказала міс Беннет [70, p. 51].

Доля Лідії Беннет - результат божевільною поспіху вийти заміж. У романі присутній персонаж, доля якого схожа з долею Шарлот, - це Лідія Беннет. Молодша донька недолуга, легковажна і зовсім дурна. Лідія вважає, що головна мета будь-якої дівчини - якнайшвидше вийти заміж, і сперечається зі своїми сестрами, які не поділяють її переконання: *"Jane will be quite an old maid soon, I declare. She is almost three-and-twenty! My aunt Phillips wants you so to get husbands, you can't think. She says Lizzy had better have taken Mr. Collins; but I do not think there would have been any fun in it. Lord! how I should like to be married before any of you!" [70, p. 238].*

Джейн і Елізабет дуже сподівалися, що після заміжжя у Лідії з часом з'явиться хоч крапля скромності, якої вона завжди була позбавлена. Навпаки, її самовдоволення і безцеремонність зросли ще більше, тепер Лідія могла розмовляти годинами про шлюб і заміжжя, рекомендуючи своїм сестрам, де знайти нареченого.

Вона готова на будь-які хитрощі, аби тільки якнайшвидше вийти заміж. Моральна сторона виявилася для неї за рамками доступного, і, зовсім не думаючи про долю своїх сестер, прирікаючи сім'ю на ганьбу своїм вчинком, вона збігає з молодим офіцером Уїкхемом. Жага статусу заміжньої жінки затьмарила її розум і довела до абсурду її життя. Її втеча стає загрозливою для щастя і благополуччя інших її сестер. Елізабет тепер ніколи не зможе стати дружиною Дарсі, а Джейн за Бінглі. Лише докладені зусилля і матеріальні витрати Дарсі сприяють весіллю Лідії та Уїкхема.

Втечу Лідії і Уїкхема можна розглядати як розрив з суспільством, а головне, розрив зі своєю сім'єю. Лідія абсолютно не розуміє, що творить і на що прирікає своїх сестер, для неї це все забава і веселощі, про це говорить лист Лідії до Гаррієт, коли перша вже втекла з Уїкхемом, розраховуючи на щасливе заміжнє життя.

Вона не розуміє всього, що сталося, це поза її розуміння, вона надмірно дурна, щоб усвідомити, на що вона прирекла сім'ю. Таким чином, на перший погляд життєві ситуації, пов'язані із заміжжям Шарлот Лукас і Лідії Беннет досить схожі, але при детальному їх розгляді стає зрозуміло, що мотиви, які керують героїнями, різні. Шарлот виходить заміж за нелюба і не зовсім успішного чоловіка лише через складність сімейного стану та віку героїні, який змусив її замислитися над тим, що заміжжя вже може не бути. А Лідія поспішає вийти заміж лише через придбання іншого соціального статусу. Вона переконана, що чим швидше дівчина вийде заміж, тим краще.

До категорії «нереалізована розумниця» ми вирішили віднести дівчину, яка абсолютно не підійшла б в до інших категорій, оскільки занадто специфічною є її відмінність від всіх інших персонажів - Мері Беннет. Вона

живе за біблією і читає книги, проте, Остін не вважає її дотепною героїнею, бо читанням книг вона задовольняє своє марнославство, оскільки може блиснути вивченими виписками з книг перед суспільством. Мері постійно чекає позитивної оцінки і похвали, якої вона, на її думку, безсумнівно заслуговує: *"Mary had neither genius nor taste; and though vanity had given her application, it had given her likewise a pedantic air and conceited manner, which would have injured a higher degree of excellence than she had reached. Elizabeth, easy and unaffected, had been listened to with much more pleasure, though not playing half so well; and Mary, at the end of a long concerto, was glad to purchase praise and gratitude by Scotch and Irish airs, at the request of her younger sisters, who, with some of the Lucases, and two or three officers, joined eagerly in dancing at one end of the room"* [70, p. 28].

Її наче зовсім не цікавить майбутнє життя, інші люди. Мері не турбує ні заміжжя, ні її зовнішність, вона абсолютно неприваблива для молодих людей, проте, вона все одно прагне показати себе всім і всюду. Мері живе за правилами суспільства, вона не намагається щось зробити проти соціальних законів, її абсолютно влаштовує її становище і єдине, що її цікавить - показ своїх розумових і творчих здібностей на публіці. Дуже мало її реплік в творі, бо вона не представляє такого інтересу, як Елізабет або місіс Беннет.

Мері зовсім невиразний персонаж в цій каруселі Джейн Остін, вона рідко говорить і рідко говорять про неї, проте з її описів ми розуміємо, що Мері пихата і намагається виглядати розумною, але вона зовсім не є такою: *"What can be the meaning of that emphatic exclamation?" cried he. "Do you consider the forms of introduction, and the stress that is laid on them, as nonsense? I cannot quite agree with you THERE. What say you, Mary? For you are a young lady of deep reflection, I know, and read great books and make extracts. Mary wished to say something sensible, but knew not how"* [70, p. 26].

Коли Елізабет відмовила містеру Коллінзу, місіс Беннет хотіла, щоб Мері пішла за нього, тому що Мері вважала Коллінза досить розумною людиною і, я думаю, вона була б не проти піти за нього, тому що їхні характери в якійсь мірі

схожі: «*Mary is the only one who finds Mr. Collins a suitable companion. Yet, she does not consider him being as clever as she is*» [70, p. 27]. Так, Мері в кінці твору залишається жити з батьками, і читач сам може додумати долю цієї дівчини.

Висновки до розділу 2

У вікторіанську епоху чоловіки володіли всіма можливими правами і свободою морального вибору в суспільстві. Жінки відігравали провідну роль протягом усього ХІХ століття тільки в домогосподарстві. Джейн Остін, яку обурювало залежне, невільне в плані морального вибору, положення сучасниць, однією з перших створила образ вільної жінки, яка самостійно приймає рішення, зокрема рішення виходити або не виходити заміж за того чи іншого чоловіка, здатна подолати всі життєві труднощі і тиск з боку суспільства з гордо піднятою головою.

Елізабет Беннет руйнує всі суспільні стереотипи і канони, поступаючи тим самим правильно і чесно з моральної точки зору, прирікаючи себе на обурення сім'ї і суспільства в цілому, але все-таки знаходячи бажане щастя. Важливо побачити різницю між поняттями «заміжжя» та «шлюб». Цікаво, що дівчата вікторіанської епохи прагнуть до якнайшвидшого заміжжя, а не до шлюбного життя. По-перше, це диктується можливістю звільнити сім'ю від себе, а сім'я, в свою чергу намагається якомога швидше передати свою дочку майбутньому чоловікові. По-друге, сімейне життя дуже часто не виправдовувало очікування.

У літературі за героїнею Джейн Остін (Елізабет Беннет) закріпилося визначення - «нова жінка». Але ні в одній роботі, присвяченій творчій спадщині письменниці, немає переконливого доказу цього твердження. Таким чином, актуальність даної роботи полягає в зверненні до недостатньо вивченого аспекту творчості Остін.

Питання шлюбу, не тільки самого устрою життя, але відповідальності у виборі супутника і супутниці, які несуть батьки і самі молоді люди, - одна з

головних тем в «Гордості та упередження». Хоча Джейн Остін жила в суспільстві, де поширеною була «ярмарка наречених», вона чи не першою з англійських романісток заговорила про те, що виходити заміж без любові аморально, що гроші ніяк не можуть вважатися єдиним мірилом щастя.

Ті ж, хто виходить заміж заради грошей, повинні віддавати собі звіт в тому, що плата за комфорт, благополуччя може виявитися занадто високою - відчуженість, байдужість, втрата інтересу до життя. Самотність часом, дає зрозуміти Джейн Остін, можливо, ґрунтуючись на власному досвіді, буває кращою, ніж самотність удвох в шлюбі-угоді. Уже в першому своєму романі Остін неприховано засуджує матеріальний, прагматичний підхід до життя.

РОЗДІЛ III.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ РОМАНУ ДЖЕЙН ОСТІН «ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ»

3.1. Своєрідність ідейного змісту та системи образів у романі Джейн Остін «Гордість і упередження»

Розглянувши основні особливості авторського стилю Джейн Остін, звернемося до аналізу ідейного змісту роману «Гордість та упередження». «Гордість та упередження» є найвідомішим романом Джейн Остін. Популярність твору обумовлена безліччю факторів: в ньому зачіпаються цікаві читачеві теми, розкриваються актуальні проблеми суспільства. І, зрозуміло, особливу привабливість цього твору надає авторський стиль письменниці.

Роман має точну, гармонійну і закінчену структуру, його сюжет пов'язаний симетричним повторенням основного композиційного ходу (Елізабет і Дарсі - гордість; Елізабет і Дарсі - упередження; Елізабет і Дарсі - усвідомлення помилок; Елізабет і Дарсі – виникнення справжніх почуттів).

Поняття в заголовку - «Гордість та упередження» - розкриваються не однолінійно (Дарсі - гордість, Елізабет - упередження); вони в рівній мірі відносяться як до героя, так і до героїні. Зміст роману не зводиться тільки до головних героїв (Дарсі і Елізабет), до подолання їх гордості та упереджень. Коло людей, яке їх оточує, також представляє самостійний інтерес. При цьому письменниця розробила образи другорядних персонажів з різним ступенем повноти, це залежить від їх виконуваної ролі в ході оповіді.

Тематика даного твору вельми різноманітна. В ньому зачіпаються різноманітні проблеми та інтереси суспільства. Особлива увага в романі приділяється соціальним звичаям і вдачам вищого класу Англії початку ХІХ століття. Так, леді Кетрін де Бєрг наводить приклад одного з найбільш поширених звичаїв соціального суспільства: 1) *Young women should always*

be properly guarded and attended, according to their situation in life [70, p. 139].

Роман містить одну з найзнаменитіших любовних історій в світовій літературі (Містер Дарсі та Елізабет Беннет). Тема кохання між головними героями лейтмотивом проходить через увесь твір. Саме її поява між героями роману доводить основне бачення письменниці на дане почуття, яке не залежить від соціальних упереджень.

Безсумнівно разом з темою любові в цьому романі виникає і тема шлюбу. У романі чітко висунута ідея про те, що ніжні і щирі почуття не завжди співвідносять зі шлюбними узами. Вікторіанське суспільство наділяло особливим змістом слово шлюб і яскравим прикладом цього є перша фраза роману: 2) *It is a truth universally acknowledged that a single man in possession of a good fortune must be in want of a wife* [70, p. 3].

Використана письменницею інверсія дозволяє нам загострити свою увагу на тому факті, що саме шлюб з заможним молодим чоловіком є основною метою багатьох молодих жінок незалежно від того, чи мають вони до нього ніжні почуття.

Таким чином, брак за розрахунком був для епохи Джейн Остін не тільки нормативним, а й прийнятним. Любов, як ірраціональне почуття між подружжям, не вітали, вона здавалася суспільству ненадійним фундаментом. Але за допомогою своїх героїв Джейн Остін вдалося показати всю цінність шлюбу, який повинен ґрунтуватися на взаємній любові і повазі.

У своєму романі Остін яскраво малює картину того, що в людському суспільстві важливою ланкою також є репутація. Вихід за рамки соціальних норм робить людину уразливою для остракізму. Ситуація, що трапилась з однією з героїнь роману (втеча Лідії з будинки), найбільш яскраво доводить значущість репутації. І саме її наявність або відсутність визначає подальше ставлення суспільства до людини. Отже, ми також з упевненістю можемо стверджувати, що репутація є ще однією темою роману.

У своєму творі Остін ясно позначає коло проблем, якими живе

суспільство, особливе місце серед яких займає проблема класовості вікторіанської Англії. Вона чітко відбивається в свідомості людей. Також письменниця досить влучно викриває недоліки всього англійського провінційного суспільства, в якому снобізм займає основне місце.

Використовуючи іронію Джейн Остін найбільш повно відбила цю англійську «хворобу» в образі містера Коллінза, який витрачає більшу частину свого часу на те, щоб засвідчити свою повагу і виказати захоплення своїй вельмишановній патронесі леді Кетрін де Бєрг – зарозумілій і бесцеремонній дамі, яка ставить себе вище всіх: *She entered the room the an air more than usually ungracious, made no other reply to Elizabeth's salutation than a slight inclination of the head, and sat down without saying a word* [70, p. 229].

Використовуючи всю свою майстерність, письменниці вдалося досить їдко змалювати всю цю малопривабливу галерею соціальних типів - аристократів і дворян різного достатку. Таким чином, за допомогою своїх персонажів письменниці вдалося показати ієрархічну побудову соціуму, нерівноправність його членів і наявність в суспільстві великої кількості забобонів.

У той же час письменниця звертає свою увагу на інший дуже важливий недолік - байдужість. Найбільш яскраво його прояв показано в образі містера Беннета. В першу чергу, його байдужість проявлялася в його ставленні до дружини, до жінки вельми легковажної поведінки, яка володіла недостатньою кмітливістю. *She was a woman of mean understanding, little information, and uncertain temper* [70, p.4].

Він досить іронічно висміює її поведінку і намагається відгородитися від неї і всіх навколо стінами своєї бібліотеки. Розчарувавшись в сімейному житті, він іронізує над усім, зневажає всіх навколо, в тому числі, мабуть, і самого себе. З роками байдужість стає не тільки його захисною оболонкою, а й другою натурою.

Система персонажів у даному романі представлена наступним чином:

1. Головні герої - містер Дарсі, Елізабет Беннет. їм вдається перебороти себе і змінити своє ставлення один до одного. вони ламають звичаї та стереотипи;

2. Другорядні герої - всі інші персонажі. Їх характеризує типова поведінка протягом усього роману. Завдяки їм риси характеру головних героїв виявляються найбільш яскраво.

Письменниця, на відміну від своїх попередників, відкидала концепцію поділу героїв на порочних і добродесних. В своїх персонажах Остін намагалася зобразити різноманіття людських характерів, і за основу письменниця взяла принцип змішаних характерів. З першого погляду читачеві може здатися, що Остін використовує теорію «гуморів», створену Беном Джонсоном, яка має на увазі виділення в характері героя однієї особливою риси [65, с. 118].

В цьому випадку Елізабет втілює упередження, Дарсі - гордість, містер Коллінз - чиношанування, леді де Б'єрг - зарозумілість, містер Беннет - байдужість, місіс Беннет - легковажність, Лідія - кокетство і так далі. Але таке враження може виникнути тільки при поверхневому читанні. Письменниця дійсно іноді застосовує метод «гуморів», але тільки щодо комічних і сатиричних персонажів (містер Коллінз, леді Кетрін де Б'єрг, місіс Беннет).

У зображенні даних персонажів другого плану, проявлених в тексті досить яскраво, Остін нарочито двомірна [17, с. 29]. Причиною цієї двомірності є ототожнення цих персонажів з сатирою в певному прояві.

Змішаність характерів яскраво виражається по відношенню до центральних героїв, адже ми з упевненістю можемо сказати, що в містера Дарсі крім гордості та снобізму, поєднуються безліч інших рис, а саме: здатність до щирої любові і вірної дружби, знання людей і світу, незвичайний розум, незалежність і сила характеру. Вся ця суміш знаходиться в різних пропорціях, і протягом усього роману ми спостерігаємо за їхніми змінами.

Ця суміш також властива і характеру Елізабет. Але вона інша на відміну від містера Дарсі; Елізабет Беннет не просто дотепна, весела, безпосередня й розумна, освічена та володіє високими моральними принципами. Основне їх відмінність полягає в тому, що містер Дарсі вельми скутий і стриманий, а Елізабет вперта. Але незважаючи на всі свої забобони і принципи, їм вдається перебороти себе і прийняти один одного такими, якими вони є насправді.

На прикладі цих персонажів ми бачимо, що письменниці вдалося створити змішані характери і зобразити всілякі пропорції їх суміші. І саме в описі цих змішаних характерів Джейн Остін просувається значно далі своїх попередників. Причина не в тому, що у неї цих героїв набагато більше або вони складають переважну більшість. Найважливішим фактором тут є те, що ці суміші істотно глибші, пропорції більш рухливі й жваві, переходить більш непомітні.

3.2. Інтерпретація образу головної героїні в романі Джейн Остін «Гордість та упередження»

Звертаючись до образної системи художнього твору та ідейного змісту роману «Гордість та упередження», розглянемо своєрідність особистості головної героїні роману, а саме Елізабет, її сутність, її специфічність, яка розкривається протягом всього роману. Елізабет Беннет - головна героїня роману, яка стала художнім відкриттям Джейн Остін. Безумовно, вона була однією з найулюбленіших героїнь письменниці, яка здатна на високі почуття і на певні помилки.

Відсутність приданого робило Елізабет не конкуренто спроможною на так званому «ринку наречених». Також Елізабет не була досить привабливою, що знову ж таки, полегшило б процес заміжжя. Перше, що вражає читача, що мати в своїй розмові з містером Беннетом відгукується про Елізабет не дуже добре:

Lizzy is not a bit better than the others; and I am sure she is not half so handsome as Jane, nor half so good-humoured as Lydia. – Ліззі нітрохи не краще за інших ваших дочок. Я впевнена, що вона і вповнину не так красива, як Джейн, і набагато менш добродушна, ніж Лідія [72].

Батько частково погоджується з нею:

"They have none of them much to recommend them," replied he; "They are all silly and ignorant like other girls; but Lizzy has something more of quickness than her sisters." – Жодна з моїх дочок нічим не примітна, - відповів він. – Вони настільки ж дурні і неосвічені, як всі інші дівчата в цьому віці. Просто в Ліззі трошки більше толку, ніж в її сестер [72].

Письменниця представила читачам свою героїню, яка вже сформувалася. У творі відсутня будь-яка передісторія, яка розповідає про дитинство героїні. Головна героїня виросла в родині незможного провінційного дворянина, в умовах, де основними характерними рисами людей є вузький кругозір і часом повна відсутність такту, що різко виділяється на загальному тлі. Вона відрізняється від представниць навколишнього її суспільства. Незважаючи на відсутність приданого, головна героїня не прагне вийти заміж з метою отримання певного статусу в суспільстві, її прагнення вище цього.

Сама письменниця утримується від характеристики героїні, можливо, для того, щоб створити повну достовірність сприйняття героїні очима її оточення. Відсутність привабливості і приданого ставить Елізабет в певні суспільні рамки, і, на перший погляд, здається, що молода дівчина, перебуваючи в подібному становищі, повинна прийняти будь-яке освідчення. Але Елізабет вибивається з цього ряду. Елізабет Беннет дуже хороbra для того становища в житті, в якому знаходиться.

Хотілося б також приділити особливу увагу вербальному портрету персонажу. Як вже було раніше зазначено, для авторського стилю Джейн Остін не характерна наявність портретних замальовок персонажів; це відноситься і до роману «Гордість та упередження». Варто відзначити, що в

творі повністю відсутня традиційна портретна характеристика, що передає фактурні особливості зовнішнього вигляду героя.

Тільки з діалогів різних персонажів ми дізнаємося про певні його рисах. Це стосується й образу Елізабет. Письменниця згадує про миловидність героїні. Але, в свою чергу, вона не володіє такою ж виразною красою, як її сестра Джейн.

Саме в діалозі містера і місіс Беннет вперше дається опис характеристики героїні, за яким можна судити про їхнє ставлення до дітей і, зокрема, до Елізабет: *Lizzy is not a bit better than the others; and I am sure she is not half so handsome as Jane, nor half so good-humoured as Lydia. But you are always giving her the preference. They have none of them much to recommend them, replied he; they are all silly and ignorant like other girls; but Lizzy has something more of quickness than her sisters* [70, p. 4].

Дане порівняння героїні з її сестрами демонструє невтішне ставлення місіс Беннет до своєї дочки. Містер Беннет навпаки виділяє Елізабет як найрозумнішу і розсудливу зі своїх сестер. Торкаючись зовнішнього опису героїні при першій зустрічі головних героїв, Містер Дарсі відгукується про неї вельми критично: *She is tolerable, but not handsome enough to tempt me* [70, p. 9]. Навіть Бінглі говорить про неї: *...very pretty, and I dare say very agreeable* [70, p. 8].

Зображуючи свою героїню Джейн Остін, однак, надає великого значення очам Елізабет, які пізніше так полонили містера Дарсі: *But no sooner had he made it clear to himself and his friends that she hardly had a good feature in her face, than he began to find it was rendered uncommonly intelligent by the beautiful expression of her dark eyes* [70, p. 16]. Така згадка про темні очі Елізабет, які надають їй особливої виразності і є визначальною рисою вигляду героїні.

Виходячи з вищезазначеного, можна говорити про фрагментарний портрет, який використовує письменниця для опису Елізабет. Але все ж вербальний портрет мало розгорнутий, щоб судити про героїню з

очевидною ясністю. В даному прикладі письменниця вдається до опису її очей лише з метою розкриття внутрішніх якостей героїні, оскільки саме очі є дзеркалом душі. Таким чином, Остін робить ставку не на зовнішній вигляд героїні, а на її кмітливість і характер.

Сутність Елізабет Беннет виявляється на першому відвідуванні Росінгс. Вона, єдина з запрошених в Росінгс особа, яка не відчуває страху. Парк Росінгс – маєток леді Кетрін Де Бер, яка є самою неприємною і владною жінкою. Вона дуже важлива в суспільстві і є тіткою пана Дарсі. Всі залякані цією жінкою за винятком Елізабет, яка досить сильна в її власному розумі й характері. Це демонструє величезну хоробрість Елізабет, яка не буде хвилюватися з приводу думки леді, яка має можливість дошкулити будь-якій надії на хороший шлюб. Елізабет Беннет безстрашна і незалежна. Показовими є сцени розмов в будинку леді де Бер.

"For heaven's sake, madam, speak lower. What advantage can it be for you to offend Mr. Darcy? You will never recommend yourself to his friend by so doing!" – Мама, **заради бога**, спробуйте говорити тихіше. Для чого ображати містера Дарсі? Хіба ви цим добре зарекомендуєте себе перед його другом? [72].

Саме її неабиякий розум і розважливість роблять її особливою. Власне саме гострий розум героїні привернув пильну увагу містера Дарсі. Пізніше містер Дарсі зізнався, що саме за це він її і полюбив: *Now be sincere; did you admire me for my impertinence? For the liveliness of your mind, I did* [70, p. 248].

Характер Елізабет Беннет розкривається поступово через складну систему відносин героїні з її батьками, сестрами, друзями, з тими, хто бажає їй щастя і її недоброзичливцями, нарешті, з тими чоловіками, які були претендентами її руки. При всій безособовості оповідання авторське ставлення до неї виражає себе вже в тому, які риси її характеру виділяються насамперед: почуття гумору, живість, веселість, вдача: *«Told the story,*

however, with great spirit among her friends; for she had a lively, playful disposition which delighted in anything ridiculous» [72].

Тут епітети *lively (full of life and spirit), playful (full of fun, fond of play)* до іменника *disposition (one's nature or temper)* виконують характерологічні функцію. Їх позитивні конотації є непрямим підтвердженням авторського схвального ставлення до героїні. У мовній партії Елізабет слова «сміх, сміятися» дійсно зустрічаються багаторазово. Вона розповідає про себе: *I dearly love a laugh ... Follies and nonsense, whims and inconsistencies, do divert me, I own, and I laugh at them whenever I can. – Я дуже люблю смішне ... Дурість і примхи, примхи і непослідовність мене смішить, і, коли мені це вдається, я над ними сміюся [72].*

Письменниця також не наділяє свою героїню якимись винятковими здібностями. Елізабет слабо розбиралася в живописі: *... but Elizabeth knew nothing of the art ... [70, p. 248].*

І не володіла винятковими музичними здібностями: *Lady Catherine continued her remarks on Elizabeth's performance, mixing with them many instructions on execution and taste [70, p. 117].*

Мова Елізабет Беннет відрізняється емоційністю й виразністю, в ній нерідко присутні оклик та пропозиції. Особливо це доречно щодо внутрішнього мовлення героїні. Розглянемо приклади.

Of neither Darcy nor Wickham could she think without feeling she had been blind, partial, prejudiced, absurd. "How despicably I have acted!" she cried; "I, who have prided myself on my discernment! I, who have valued myself on my abilities! [72].

Who have often disdained the generous candour of my sister, and gratified my vanity in useless or blameable mistrust! How humiliating is this discovery! Yet, how just a humiliation! Had I been in love, I could not have been more wretchedly blind! But vanity, not love, has been my folly. Pleased with the preference of one, and offended by the neglect of the other, on the very beginning of our acquaintance, I have courted prepossession and ignorance, and driven reason away, where either

were concerned. Till this moment I never knew myself." [72].

"When my eyes were opened to his real character. – Oh! Had I known what I ought, what I dared to do! But I knew not-I was afraid of doing too much. Wretched, wretched mistake!" – Але ж мені на нього відкрили очі! Якби я тоді знала, що я могла, немає, що я була зобов'язана вжити! Але я не розуміла – боялася зайти надто далеко. Страшна, непоправна помилка! [72].

Письменниця не ідеалізує героїню, мабуть, для того, щоб надати їй образу більше реалістичності. Саме пустотливий характер, почуття гумору і енергія героїні роблять її образ більш живим і людським: *She told the story, however, with great spirit among her friends; for she had a lively, playful disposition, which delighted in anything ridiculous* [70, p. 9].

В даному прикладі письменниця використовувала невластиву-пряму мову для того, щоб підкреслити цю особливість героїні. Дійсно в її мові слова «сміх», «сміятися» зустрічаються неодноразово. Елізабет говорить про себе: *I dearly love a laugh. Follies and nonsense, whims and inconsistencies, do divert me, I own, and I laugh at them whenever I can* [70, p. 39].

Небувалою гідністю Елізабет є аналітичний склад розуму. Навіть з коротких фраз ми бачимо розсудливість і здоровий глузд героїні. Ці дві риси є визначальними в поведінці героїні: *I did not know before, continued Bingley immediately, that you were a studier of character. It must be an amusing study. Yes; but intricate characters are the most amusing. They have at least that advantage* [70, p. 29].

Очевидно, що героїня багато і серйозно розмірковує, вивчаючи звичаї оточуючих її людей. Письменниця також наділяє Елізабет гострою спостережливістю: *...with more quickness of observation and less pliancy of temper than her sister, and with a judgment too unassailed by any attention to herself, she was very little disposed to approve them* [70, p. 11].

Наприклад, при знайомстві з леді Кетрін де Бєрг, героїня описує її як цинічну, владну і зарозумілу особу, яка звикла нав'язувати свою думку оточуючим: *Her air was not conciliating, nor was her manner of receiving them*

such as to make her visitors forget their inferior rank She was not rendered formidable by silence; but whatever she said was spoken in so authoritative a tone, as marked her self-importance...When the ladies returned to the drawing-room, there was little to be done but to hear Lady Catherine talk, which she did without any intermission till coffee came in, delivering her opinion on every subject in so decisive a manner, as proved that she was not used to have her judgement controverted [70, p. 108-109].

У промові Елізабет зустрічаються образні вислови, метафори:

"In what an amiable light does this place him!" thought Elizabeth [72].

Характеристикою мовної особистості героїні служить теж притаманна іншим персонажам висока емоційність її висловлювань, їх яскрава експресивна забарвлення. На граматичному рівні це виражається в активному використанні вигуків – універсальної категорії, основний зміст і функціональне призначення якої і полягає в передачі емоцій: *Oh, papa, what news-what news?* [72].

У свою чергу, Елізабет Беннет досить відважна для того положення, в якому вона знаходиться. Її справжня сутність розкривається при першому відвідуванні Розінгса. У той час як містер Лукас захоплюється розкішшю маєтку, а містер Коллінз з благоговінням демонструє його гідність і велич, Елізабет залишається абсолютно спокійною: *When they ascended the steps to the hall, Maria's alarm was every moment increasing, and even Sir William did not look perfectly calm. Elizabeth's courage did not fail her. She had heard nothing of Lady Catherine that spoke her awful from any extraordinary talents or miraculous virtue, and the mere stateliness of money or rank she thought she could witness without trepidation [70, p. 107].*

Це досить іронічне висловлювання героїні також підкреслює її дотепність. Елізабет не живе за правилами суспільства, вона оцінює і аналізує людей, виходячи з їх дій і вчинків, її поваги складно домогтися. Елізабет недостатньо високої думки про леді Кетрін, щоб жити до неї добрі почуття; для Елізабет головними є внутрішні якості людей, в першу

чергу, вона цінує в людині благородство і доброту незалежно від статусу в суспільстві: *And is this all? cried Elizabeth. I expected at least that the pigs were got into the garden, and here is nothing but Lady Catherine and her daughter!* [70, p. 106].

Так вона описує перший приїзд леді Кетрін, що свідчить про те, що багатство і статус не мають жодного впливу на Елізабет, а поведінка леді Кетрін викликає у Елізабет лише іронічне ставлення до її персони. Саме завдяки своєму розуму і розважливості героїні вдається відразу розпізнати дріб'язковість, прихильності і марнославно Леді Кетрін. Отже, поведінка Елізабет в будинку леді де Б'єрг і під час їх останньої розмови в будинку Беннетів показує, що вона не дивиться з низу вгору на вищого і не дозволить йому втручатися в її особисте життя: *I am only resolved to act in that manner, which will, in my own opinion, constitute my happiness, without reference to you, or to any person so wholly unconnected with me* [70, p. 233].

Елізабет не властива та легковажність, божевільна гонитва за розвагами, яка так притаманна її молодшій сестрі Лідії. Однак постійна монотонність і одноманітність повсякденного провінційного життя роблять будь-яку подорож, зміну вражень, можливість зустрічі з новими людьми, такими бажаними. Тому запропонована тіткою поїздка викликає у Елізабет відверту радість: *What delight! What felicity!* [70, p. 103].

У промові Елізабет зустрічаються образні вислови, метафори:

"In what an amiable light does this place him!" thought Elizabeth. [70].

Характеристикою мовної особистості героїні служить теж притаманна іншим персонажам висока емоційність її висловлювань, їх яскрава експресивна забарвлення. На граматичному рівні це виражається в активному використанні вигуків – універсальної категорії, основний зміст і функціональне призначення якої і полягає в передачі емоцій: *Oh, papa, what news-what news? – Ah, papa, what news? – Ah, papa, what news? – Ah, papa, what news?* [72].

Але незважаючи на авторський коментар і репліки інших персонажів щодо її характеристики, головне про себе говорить сама Елізабет. Це

головне не вказується прямо в тексті, але воно присутнє в кожному її вчинку і кожній репліці. І це - гордість героїні, а точніше, почуття власної гідності.

Її сім'я небагата, після смерті батька вони можуть втратити будинок. При таких обставинах вигідне заміжжя є єдиним шансоном порятунку їх сім'ї від жалюгідного існування. В даному випадку шлюб з містером Коллінзом є досить вигідним, в зв'язку з тим, що саме він успадкує все майно Беннетів після смерті батька Елізабет. Незважаючи на це, Елізабет відповідає йому відмовою. Саме в епізоді відмови містеру Коллінзу образ героїні розкривається як не можна краще: *Mr. Collins is a conceited, pompous, narrow-minded, silly man; you know he is, as well as I do; and you must feel, as well as I do, that the woman who married him cannot have a proper way of thinking* [70, p. 91].

Використаний повтор в даній пропозиції свідчить про те, що така людина як містер Коллінз, не може бути її чоловіком: *I do assure you, sir, that I have no pretensions whatever to that kind of elegance which consists in tormenting a respectable man. I would rather be paid the compliment of being believed sincere. I thank you again and again for the honour you have done me in your proposals, but to accept them is absolutely impossible. My feelings in every respect forbid it. Can I speak plainer? Do not consider me now as an elegant female, intending to plague you, but as a rational creature, speaking the truth from her heart* [70, p. 74-75].

Саме пряма мова героїні показує всю її принциповість і безкомпромісність. Вельми неймовірною є її реакція на пропозицію містера Дарсі. Адже саме він - багата, впливова людина, шлюб з якою нездійсненна мрія багатьох молодих дівчат, робить їй пропозицію: *Elizabeth's astonishment was beyond expression. She stared, coloured, doubted, and was silent. In spite of her deeply-rooted dislike, she could not be insensible to the compliment of such a man's affection, and though her intentions did not vary for an instant, she was at first sorry for the pain he was to receive; till, roused to resentment by his subsequent language, she lost all compassion in anger* [70, p. 125].

Також ми можемо спостерігати приклади риторичних запитань, також використовуються для посилення виразності мовлення героїні: *Your ladyship wants Mr. Darcy to marry your daughter; but would my giving you the wished-for promise make their marriage at all more probable? Supposing him to be attached to me, would my refusing to accept his hand make him wish to bestow it on his cousin?* [72]. Мабуть, тільки завдяки такому багатому використанню ознакових слів, Елізабет Беннет – є одним з найвиразніших персонажів роману Дж. Остін.

Замість того, щоб ухвалити таку вигідну пропозицію, героїня, навпаки, в самій різкій формі звинувачує містера Дарсі в приниженні її гідності, в позбавленні щастя її сестри, в образах, завданих містеру Уікхему. Саме ця ситуація найбільш яскраво показує погляди героїні, для якої набагато важливіше шляхетність і чеснота, ніж високе становище у суспільстві. Тон і манера містера Дарсі при висловленні власних почуттів ображає героїню. Її мова, позбута всякої чемності і ввічливості, досить ясно показує це: *I might as well inquire, replied she, why with so evident a desire of offending and insulting me, you chose to tell me that you liked me against your will, against your reason, and even against your character? Had not my feelings decided against you — had they been indifferent, or had they even been favourable, do you think that any consideration would tempt me to accept the man who has been the means of ruining, perhaps forever, the happiness of a most beloved sister?* [70, p. 126].

Ці дві ситуації показують нам, що образ героїні в романі розкривається не тільки в словах, але і в її діях і вчинках. Дві відмови пропозицій про шлюб свідчать про те, що героїня не дотримується тих правил і принципів («користолюбство» і «нехтування здоровим глуздом»), якими керується її подруга Шарлотта. Але незважаючи на те, що протягом усього роману Елізабет була переконана тільки в негативному ставленні Дарсі до неї, що підтверджувалося неодноразово, її шокує пропозиція від людини, до якої вона відчувала неприємні почуття. Її стан після розмови з

Дарсі передає наступний рядок: *She knew not how to support herself, and from actual weakness sat down and cried for half-an-hour* [70, p. 12].

Саме гордість і його жорстоке ставлення до містера Уікхема позбавляли її будь-якої симпатії на мить викликані в ній думкою про його любов: *But his pride, his abominable pride — his shameless avowal of what he had done with respect to Jane — his unpardonable assurance in acknowledging, though he could not justify it, and the unfeeling manner in which he had mentioned Mr. Wickham, his cruelty towards whom he had not attempted to deny, soon overcame the pity which the consideration of his attachment had for a moment excited* [70, p. 128].

У даному прикладі автор використовує повтори, які демонструють сарказм Елізабет по відношенню до містера Дарсі. Саме за допомогою них Остін показує, як героїня викриває гірші, виходячи з себе, риси характеру містера Дарсі. Але, незважаючи на всі її негативні погляди щодо його поведінки й негативне ставлення, дані повтори займенників акцентують увагу на тому, що героїня постійно думає про містера Дарсі, яким би він не був, в чому і полягає вся іронія.

Коли Елізабет отримує листа від Дарсі, в якому він викладає всю справжню історію його взаємин з містером Уікхемом, вона усвідомлює те, що всі її судження щодо Дарсі і Уікхема були помилковими. Факти, які вона дізнається з листа, в повній мірі змінюють образ містера Дарсі, а в результаті і її ставлення до нього. при даних обставинах вона відчуває, повагу до його персони, але не любов. Незважаючи на все його благородство, саме гордість Дарсі викликає у героїні сумнівні почуття, які не дозволяють їй покохати таку людину. *She grew absolutely ashamed of herself. Of neither Darcy nor Wickham could she think without feeling she had been blind, partial, prejudiced, absurd. How despicably I have acted! she cried; I, who have prided myself on my discernment! I, who have valued myself on my abilities! Who have often disdained the generous candour of my sister, and gratified my vanity in useless or blameable mistrust! How humiliating is this*

discovery! Yet, how just a humiliation! Had I been in love, I could not have been more wretchedly blind! But vanity, not love, has been my folly. Pleased with the preference of one, and offended by the neglect of the other, on the very beginning of our acquaintance, I have courted prepossession and ignorance, and driven reason away, where either were concerned [70, p. 137].

Велика кількість окличних речень в цьому монологі також показують високу емоційність героїні і найбільш точно описують внутрішній її стан в ситуації, що склалася. Також ми бачимо, що героїні властивий самоаналіз. Протягом усього роману вона робить висновки про себе і про інших, при цьому шкодуючи про свої дії, виказані стосовно містера Дарсі.

Розвиток почуття Елізабет до Дарсі постає перед читачем у всій складності і суперечливості: від неприязні до сумнівів, потім до жалю про власні судження стосовно нього, нарешті, до захоплення, до розуміння того, що зустріч з ним - головна подія її життя. Складнощам душевних переживань героїні відповідає і складна система стилістичних засобів виразності. Тут і авторський коментар, який показує збентежені почуття героїні *- a flutter of spirits*. Тут і деталі інтер'єру і пейзажу, які дозволяють Елізабет побачити Дарсі в новому світлі: *She had never seen a place for which nature had done more, or where natural beauty had been so little counteracted by an awkward taste [70, p. 159].*

Такою є перша реакція Елізабет на все побачене в Пемберлі, яка виражається у внутрішньому монологі героїні. Емоції, які Елізабет відчувала, побачивши велич, яка її оточувала, виражені одним епітетом: *Elizabeth was delighted [70, p. 159].*

Дана фраза є ключовою в описі її стану під час відвідування Пемберлі. Її захопив бездоганний смак Дарсі, якому вдалося не порушити природної краси ландшафту. Не меншу насолоду Елізабет відчуває при спогляданні внутрішнього оздоблення маєтку. Саме не розкіш впадає в очі, а вишукана елегантність, яка доставляє героїні справжнє задоволення: *The rooms were lofty and handsome, and their furniture suitable to the fortune of its*

proprietor; but Elizabeth saw, with admiration of his taste, that it was neither gaudy nor uselessly fine; with less of splendour, and more real elegance, than the furniture of Rosings [70, p. 159].

Ще одним відкриттям для Елізабет став захоплений відгук про Дарсі його домоправительки: *And do not you think him a very handsome gentleman, ma'am? I am sure I know none so handsome; I have never known a cross word from him in my life, and I have known him ever since he was four years old [70, p. 160].*

Ці слова особливо вразили Елізабет, оскільки вони йшли наперекір її власним уявленням про Дарсі. Нарешті, мужня краса його вигляду на портреті, яким милуються і Елізабет, і її дядько з тіткою, поєднується з красою всього, що його оточує. Всі ці деталі справили на героїню вельми глибоке враження і вплинули на зміну її ставлення до Дарсі з неприязного в зовсім інше. Внутрішній монолог і невласне-пряма мова, що переплітається з авторською розповіддю, дає можливість простежити за всіма відтінками даної еволюції: *And of this place, thought she, I might have been mistress! [70, p. 159].*

Це мимовільне співчуття змінюється реплікою, в якій героїня сама собі нагадує: *...that could never be; my uncle and aunt would have been lost to me; I should not have been allowed to invite them [70, p. 159].*

Умовний спосіб, а також перфектний інфінітив в даному прикладі вказують не на жаль героїні про втрачену можливість, а на неприпустимість і неможливість для неї шлюбу з містером Дарсі, снобізм якого не дозволив би Елізабет приймати її рідних. але відгук домоправительки і сам портрет Дарсі зіграли важливу роль в усвідомленні героїнею всієї масштабності особистості містера Дарсі. Кожна репліка її внутрішнього монологу, виділена оклику, показує внутрішнє хвилювання героїні і поступову зміну її оцінок: *What praise is more valuable than the praise of an intelligent servant? As a brother, a landlord, a master, she considered how many people's happiness were in his guardianship! How much of pleasure or pain it was in his power to*

bestow! How much of good or evil must be done by him! [70, p. 162].

Таким чином ми бачимо еволюцію героїні, яка проявляється в зміні її думки про Дарсі, в позбавленні від забобонів і усвідомленні того, що саме Дарсі є істинною її половиною: *She began now to comprehend that he was exactly the man who, in disposition and talents, would most suit her. His understanding and temper, though unlike her own, would have answered all her wishes. It was an union that must have been to the advantage of both; by her ease and liveliness, his mind might have been softened, his manners improved, and from his judgment, information, and knowledge of the world, she must have received benefit of greater importance* [70, p. 202].

Даний внутрішній монолог свідчить про те, що Дарсі міг би стати ідеальним чоловіком для Елізабет, відповідним за характером і темпераментом. Його суждення, досвід, знання світу були б для неї дуже корисними, в той час як вона внесла б до його життя легкість, жвавість і пом'якшила б його сувору натуру. Елізабет також любить свою сім'ю, а особливо свого батька і старшу сестру Джейн. Ми бачимо трепетне ставлення героїні до містера Беннета, який виявляє до неї більше батьківської любові та уваги: *that she, his favourite child...* [70, p. 243].

Любов же до Джейн виявлялася в міцному сестринському зв'язку. Прикладом служить рішучий самовідданий крок героїні. Саме хвороба сестри змушує героїню наважитися на вельми нелегкий шлях до маєтку містера Бінглі, в якому перебувала її сестра: *Elizabeth, feeling really anxious, was determined to go to her, though the carriage was not to be had; and as she was no horsewoman, walking was her only alternative* [70, p. 22].

Характеристика героїні складається з багатьох аспектів, а випадок, що стався з її молодшою сестрою Лідією, характеризує Елізабет з іншого боку: *She burst into tears as she alluded to it, and for a few minutes could not speak another word. I have just had a letter from Jane, with such dreadful news. It cannot be concealed from anyone. My younger sister has left all her friends — has eloped; has thrown herself into the power of — of Mr. Wickham. They are*

gone off together from Brighton. You know him too well to doubt the rest. She has no money, no connections, nothing that can tempt him to — she is lost for ever [70, p. 179].

Апозіопезіс в даному випадку передає всю гаму емоцій, яку відчуває Елізабет в ситуації, що склалася, а саме, переживання, відчай і біль героїні по відношенню до сестри. Адже втеча Лідії ставить клеймо не тільки на її репутації, але і на репутації їх сім'ї. Саме втеча Лідії характеризує Елізабет як чуйну, співчутливу та розумну людину, стурбовану долею сестри. але завдяки шляхетному вчинку містера Дарсі її сім'ї вдається уникнути ганьби. Він розшукує Уїкхема, оплачує всі його борги і сприяє одруженню Уїкхема на Лідії. Саме цей вчинок стає вирішальним в усвідомленні героїнею всього благородства, гідності і порядності містера Дарсі.

Під час аналізу образу Елізабет важливим фактором в розкритті її характеру стала мова героїні, а точніше, її мовні особливості. Їй властива емоційність, гармонійність і завершеність фраз: *Had you then persuaded yourself that I should? Indeed I had* [70, p. 179].

В її мовленні проявляється жвавість розуму, іронічність і дотепність. Її діалоги з іншими персонажами роману повні оціночних суджень, в них часто зустрічаються інтенсифікатори - *-how earnestly*; повтор лексеми - *- more: How earnestly did she then wish that her former opinion had been more reasonable, her expressions more moderate!* [70, p. 246].

У даній репліці відбивається прямий характер героїні, її чесність і схильність до різких висновків, необгрунтованих характеристик. Емоційність мови Елізабет проявляється і в наступній фразі, де присутні не тільки слова, що виражають емоції *-make laugh*, а й лексичний повтор *-it is not sound: You make me laugh, Charlotte; but it is not sound. You know it is not sound, and that you would never act in this way yourself* [70, p. 16].

Активне вживання вигуків, основний зміст і функціональне призначення яких і полягає в передачі емоцій, також показують яскравий емоційне забарвлення фраз героїні: *Oh, papa, what news? what news?* [70, p.

195]. *Oh! thoughtless, thoughtless Lydia!* [70, p. 189].

Наявність риторичних запитань в романі також роблять мову героїні виразнішою: *Your ladyship wants Mr. Darcy to marry your daughter; but would my giving you the wished-for promise make their marriage at all more probable? Supposing him to be attached to me, would my refusing to accept his hand make him wish to bestow it on his cousin?* [70, p. 233].

Зустрічаються в її мові також образні вислови та метафори: *Oh! no, my regret and compassion are all done away by seeing you so full of both* [70, p. 147]. *In what an amiable light does this place him! thought Elizabeth* [70, p. 161].

Присутні також образні порівняння: *... my heart will be as light as a feather* [70, p. 127].

У романі для характеристики Елізабет частіше за інших прийомів використовується підхоплення. Остін застосовує даний прийом для вираження іронічного складу розуму героїні. Тій же меті служить анафора. Елізабет, введена в оману, твердо, *-with energy*, каже: *You have reduced him to his present state of poverty — comparative poverty. You have withheld the advantages which you must know to have been designed for him* [70, p. 127].

Анафора *-you have* дозволяє загострити увагу читача на тому, що вчинок містера Дарсі, на думку Елізабет, є вельми мерзенним і гідним осуду.

Досить часто зустрічається в творі невласне-пряма мова, що дозволяє побачити внутрішній світ героїні в хвилини її найбільш сильних душевних переживань та емоцій. Так, послідовність коротких питальних і окличних речень, висловлених героїнею «про себе» після раптової зустрічі з Дарсі в Пемберлі, вельми яскраво демонструє схвильованість героїні в даній ситуації: *Her coming there was the most unfortunate, the most ill-judged thing in the world! How strange must it appear to him! In what a disgraceful light might it not strike so vain a man! It might seem as if she had purposely thrown herself in his way again! Oh! Why did she come? Or, why did he thus come a day before he was expected?* [70, p. 163].

Головна героїня роману постає перед читачем сформованою особистістю. Джейн Остін не дає читачеві ніякої передісторії про Елізабет Беннет. Елізабет не схожа на представниць її суспільства. Її прагнення не обмежуються заміжжям, незважаючи на те, що вона не маючи приданого, з заміжжям могла б отримати певний суспільний статус.

Сама письменниця утримується від характеристики героїні, можливо, для того, щоб створити повну достовірність сприйняття героїні очима її оточення. Відсутність привабливості і приданого ставить Елізабет в певні суспільні рамки, і, на перший погляд, здається, що молода дівчина, перебуваючи в подібному становищі, повинна прийняти будь-яке оспівчення. Але Елізабет вибивається з цього ряду. Елізабет Беннет дуже хороша для того становища в житті, в якому знаходиться.

У результаті аналізу образу героїні було виявлено, що характер героїні вельми багатогранний, він розкривається поступово через складну систему відносин героїні з її батьками, сестрами, друзями, з тими, хто бажає їй щастя та її недоброзичливцями, нарешті, з тими чоловіками, які були претендентами її руки. Було також відзначено високу експресивність мови героїні; цьому служить велика кількість питальних і окличних речень. Також при створенні образу героїні автор користується різними прийомами, зокрема, невласне-прямою мовою, анафорою тощо.

3.3. Аналіз колокацій, що служать для характеристики жіночих образів роману Джейн Остін «Гордість та упередження»

Колокації (англ. *collocations*) – це комбінація двох або більше слів, які формують стійке словосполучення, що відіграє важливе значення для природного звучання іноземної мови. У колокаціях один компонент вибирається за змістом, а вибір другого залежить від вибору першого і визначається традицією. Колокації в англійській мові будуються за певними формулами, а саме відповідно до сполучуваності частин мов.

Нами класифіковано колокації у романі Джейн Остін «Гордість та упередження» за трьома типами: іменник + прикметник, іменник + дієслово, іменник + іменник. Метою цього дослідження було встановити, як Джейн Остін зобразила жінку у 18 столітті за допомогою мовних засобів.

У цьому аналізі представлено три основні категорії частин мови. Це прикметники, іменники та дієслова, які мають високу частотність зв'язків зі словом «жінка» (*women*) в романі Джейн Остін «Гордість та упередження». У таблиці 1 наведено семантичні класи прикметників.

Table 1 Noun Collocates of [woman]

No.	Adjective	Semantic Category
1.	Young	age
2.	Good	value
3.	Pretty	physical property
4.	Married	human propensity
5.	Lovely	value
6.	Little	dimension
7.	Fine	value
8.	Charming	value
9.	Amiable	value
10.	Sensible	value
11.	Elegant	value
12.	Better	value
13.	Sure	qualification
14.	Poor	value
15.	Old	age
16.	Kind	human propensity
17.	Pleasing	value

18.	Great	human propensity
19.	Beautiful	physical property
20.	Happy	value
21.	Delightful	value
22.	Clever	value
23.	Capable	human propensity
24.	Superior	position
25.	Single	human propensity
26.	Proud	value
27.	Odd	cardinal number
28.	Intelligent	value
29.	Happiest	human propensity
30.	Fortunate	human propensity
31.	Excellent	value
32.	Dear	value
33.	Accomplished	human propensity
34.	Able	human propensity
35.	Worth	value
36.	Worse	value
37.	Warm	value
38.	Wanted	human propensity
39.	Valuable	value
40.	Vain	value
41.	Usual	human propensity

42.	Unfortunate	human propensity
43.	True	qualification
44.	Tall	dimension
45.	Sweet	human propensity
46.	Stupid	value
47.	Strong	physical property
48.	Silly	value
49.	Rich	value
50.	Respectable	value
Total	50	50

Таблиця 1 демонструє, що слово *young* посідає перше місце серед 50 прикметників, які характеризують жінок у романі Джейн остін «Гордість та упередження». Слово *respectable* посідає останнє місце серед прикметників, які описують жінок у романі Джейн Остін.

На основі даної категоризації прикметників можна зробити висновки, що 25 прикметників описують риси характеру жінок (*good, lovely, charming, amiable, sensible, elegant, better, poor, pleasing, happy, delightful, clever, proud, intelligent, excellent, dear, worth, worse, warm, valuable, vain, stupid, silly, rich, and respectable*); 13 слів належать до категорії прихильностей людини (*married, kind, great, capable, single, happiest, fortunate, accomplished, able, wanted, usual, unfortunate, sweet*); 3 слова описують фізичні якості (*pretty, beautiful, strong*); 2 слова (*young, old*) стосуються вікової категорії; 2 слова належать до категорії розмірів (*little, tall*); 2 слова класифікуються як кваліфікаційна категорія (*sure, true*); 1 слово входить до категорії схвалення (*fine*); 1 слово входить до категорії посади (*superior*); 1 слово стосується кардинальної категорії (*odd*).

У таблиці 2 наведено класифікацію іменників. Загальна кількість іменників, які характеризують жінок у романі Джейн Остін «Гордість та упередження», становить 50 слів. Їх можна розділити на 20 конкретних іменників та 30 абстрактних іменників. Слово жінка (*woman*) стає

найчастотнішим іменником, який вживається в романі Джейн Остін. Останнє слово з 50 найвживаніших іменників у “Гордості та упередженні” Джейн Остін - це слово шлюб (*marriage*).

20 слів класифікуються як конкретні іменники: *woman, world, man, men, lady, slave, writing, room, house, home, heart, friend, face, word, son, society, sis, mother, model, and mistress*. 11 слів описують людину / живу істоту: *woman, man, men, lady, slave, friend, son, society, sis, mother, mistress*. 9 слів стосуються речей / інших категорій: *world, writing, room, house, home, heart, face, word, and model*. Більшість слів мають позитивне значення, крім *slave*. Абстрактні іменники включають 30 слів: *love, fortune, miss, wish, thought, Mrs, understanding, time, sense, nature, feelings, character, board, meaning, manners, idea, friendship, duty, comfort, travelling, thinking, style, sound, shame, rank, pretensions, present, pity, opinion, and marriage*.

Table 2 Noun Collocates of [woman]

No	Concrete	Abstract
1.	Woman	love
2.	World	fortune
3.	Man	Miss
4.	Men	wish
5.	Lady	thought
6.	Slave	mrs
7.	Writing	understanding
8.	room	time
9.	house	sense
10.	home	nature
11.	heart	feelings
12.	friend	character

13.	face	board
14.	word	meaning
15.	Son	manners
16.	society	idea
17.	Sis	friendship
18.	mother	duty
19.	model	comfort
20.	mistress	travelling
21.		thinking
22.		style
23.		sound
24.		shame
25.		rank
26.		pretensions
27.		present
28.		pity
29.		opinion
30.		marriage
Total	20	30

Дієслова, які сполучаються зі словом жінка (*women*), презентовано в таблиці 3. Таблиця 3 ілюструє три часові категорії (present, past, progressive).

Table 3 Verb Collocates of [woman]

No.	Present	Part	Progressive
1.	Like	married	looking
2.	Do	thought	marrying
3.	Love	saw	wishing

4.	marry	Said	
5.	Make	Loved	
6.	Know	Did	
7.	Wish	Used	
8.	Think	Seen	
9.	Sort	Met	
10.	See	Knew	
11.	Reigns	accomplished	
12.	Loves	Wanted	
13.	Believe	Thrown	
14.	Talk	Opened	
15.	Say	Made	
16.	Mean	Grown	
17.	Give	Felt	
18.	Find		
19.	Want		
20.	Hear		
21.	Feel		
22.	comprehend		
23.	Wonder		
24.	Seems		
25.	Refuse		
26.	Plays		
27.	Looks		
28.	Knows		
29.	Imagine		
30.	Happen		
Total	30	17	3

--	--	--	--

Дієслова складаються з 30 слів теперішнього часу, 17 слів минулого часу та трьох слів прогресивного часу. Дієслово *married* знаходиться на найвищій позиції. Найнижчу позицію посідає дієслово *engaged*. Є 30 слів, які виражають теперішній час, сформульований у множині підмета (*women, they, we, etc.*) або власного додатка (*do, love, marry, make, know, wish, think, sort, see, believe, talk, say, mean, give, find, want, hear, feel, comprehend, wonder, refuse, imagine, happen*) і окремого об'єкта (*woman, she, he, it, or personal names*) – *reigns, loves, seems, plays, looks, and knows*. Крім того, 18 дієслів зафіксовано в формі минулого часу (*married, thought, saw, said, loved, did, used, seen, met, knew, accomplished, wanted, thrown, opened, made, grown, felt, and engaged*). У категорії останнього часу, є три слова, що відносяться до прогресивного часу, наприклад: *looking, marrying, wishing*.

Висновки до розділу 3

Дослідження твору Джейн Остін «Гордість та упередження» здійснюється з метою виявлення закономірностей реалізації ідейного змісту на рівні образної структури тексту. Образна структура тексту розглядається нами в якості системи образів окремих персонажів, представлених багатовимірною структурою взаємопов'язаних і взаємообумовлених компонентів.

У процесі інтерпретації особливостей персонажів використовуються наступні компоненти: вербальний подібний портрет, мовний подібний портрет, подібний портрет з психологічної спрямованістю, художня деталь.

Головна ідея автора - показати читачеві істинний задум, і тому він наділяє головних героїв унікальними рисами характеру. Автор представляє яскравий мовний портрет героїв, що говорить про те, що для нього важливий психологізм задуманого, оскільки деталі вербального образного портрета опускаються.

До переважаючих стилістичних прийомів, використаних автором, можна віднести епітети, повтори, риторичні питання, інверсію. Використання стилістичних засобів в зіставленні і протиставленні певних образних характеристик дозволяє читачеві розшифрувати різні рівні авторського ідейного задуму.

Також нами було досліджено колокації, які характеризують жіночі образи. Колокації було класифіковано колокації за трьома типами: іменник + прикметник, іменник + дієслово, іменник + іменник. У цьому аналізі представлено три основні категорії частин мови. Це прикметники, іменники та дієслова, які мають високу частотність зв'язків зі словом «жінка» (*women*) в романі Джейн Остін «Гордість та упередження». Найчастотнішим виявилися прикметник *young*, дієслово *married* та іменник *women*.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Творчість Джейн Остін – унікальне явище в історії світової культури. Джейн Остін – сатирик, письменниця, перша леді англійської літератури. Її творчість визнано в усьому світі завдяки щирості, простоті сюжету, приправленому англійським гумором і глибоким психологізмом героїв.

Таким був і характер творчості Джейн Остін. У століття пуританства молода письменниця насмілилася звернутися до теми становища жінки в сучасному їй суспільстві, вона відкрито заявила про аморальність шлюбів, укладених не по любові, а з користі та розрахунку. Її героїні сміливі в прояві своїх почуттів. Вони живуть повним життям, наскільки це було можливо в той час, і відстоюють свої права. Джейн Остін наполягає на тому, що жінка повинна бути господинею своєї долі, і що вона заслуговує щастя в подружньому житті.

Один з найвідоміших романів Джейн Остін – «Гордість та упередження», є шедевром письменниці. В даному творі письменниця тонко змальовує світ героїв, не торкаючись моральної оцінки їхніх характерів; сюжет відкритий для авторських симпатій і сатири. «Гордість та упередження» – роман про полювання на женихів, в ньому ця тема розглянута з усіх боків – іронічних, життєвих, емоційних, вигідних, безперспективних, романтичних, мудрих і навіть (у випадку з містером Беннетом) трагічних.

Отже, Джейн Остін – це письменниця, яка на багато років випередила свій час. Новаторства письменниці проявились у її підході до проблеми характеру, в тому як вона розуміє і показує тонкий та інколи суперечливий внутрішній світ своїх персонажів. Джейн Остін відкриває читачеві правду повсякденності.

Письменниця не прагнула наповнити свої твори дидактизмом, не ідеалізувала героїв, уникала мелодраматизму – все, що було притаманне прозі її часу. У творах Остін відсутні докладні описи, розгорнуті портретні і пейзажні характеристики, авторські коментарі. Герої романів проявляють себе у вчинках і промовах. Кожен герой Остін є цікавою особистістю. Хоча Джейн Остін і не

приділяє увагу подробицями одягу або зовнішності чи інтер'єру, герої розкриває свою особистість шляхом діалогу або внутрішнього монологу з використанням ознакових слів. І вже ясно, що він з себе має.

Уявивши становище жінок в Англії XIX століття і зіставивши головну героїню роману зі стереотипами англійського суспільства вікторіанської епохи, ми виявили особливості образу «нової жінки», яка прагне до свободи вибору, яка ламає стереотипи суспільства щодо шлюбу і щодо поведінки дівчини - безприданниці в суспільстві. Вона на все має власної думки, її точка зору часто розходиться з загальноприйнятим.

Елізабет Беннет відрізняється від вікторіанського ідеалу жінок незалежністю духовного світу, свободою думок і почуттів. Шлюб для неї можливий лише в тому випадку, якщо в основі його не корисливий розрахунок, а справжня любов, повага, рівність і духовна спорідненість, схожість думок і почуттів.

Проаналізувавши схожі на перший погляд життєві ситуації, пов'язані із заміжжям, ми приходимо до висновку, що мотиви, які керують діями героїнь, різні. Шарлот Лукас, наприклад, виходить заміж за нелюба і не зовсім успішного чоловіка лише через складне сімейне становище та вік, який змусив її замислитися над тим, що заміжжя вже може не бути.

Лідія Беннет поспішає вийти заміж лише через придбання іншого соціального статусу. Вона переконана, чим швидше дівчина вийде заміж, тим краще. Таким чином, ні Шарлот, що зважилася на раціональний шлюб за розрахунком, ні навіть Лідія, яка порушила моральні норми, не викликають однозначного осуду. Вони знаходять бажану сім'ю, але не зовсім бажане щастя. А Елізабет Беннет, що пройшла через перешкоди гордості і упереджень, але не порушила моральних законів, незважаючи на обставини, що обтяжують її положення, отримує щастя сповна, знаходить коханого чоловіка і матеріальний добробут.

Таким чином, героїня Джейн Остін відрізняється від вікторіанського ідеалу жінки, оскільки вона, знаходячись в складному матеріальному становищі,

будучи безприданницею, все-таки вважає себе людиною, яка має право на вільний моральний вибір. Елізабет Беннет, до всього іншого, перевершує героїнь роману в рівні свого інтелектуального та духовного розвитку, не сприймаючи вікторіанський ідеал шлюбу і кохання.

Джейн Остін використовує інколи метод виділення однієї домінуючої риси. Він застосовується лише до персонажів, які умовно можна було б назвати комічними (або сатиричними), - мати і молодші сестри Беннет: Мері - педантизм, Лідія - кокетство, Кеті - прагнення у всьому наслідувати Лідію, місіс Беннет - дурість. У цих персонажів одна загальна властивість - вони знаходяться на периферії дії. Ні місіс Беннет не перебувають в центрі оповідання. Кожен з цих персонажів є сатирою на певне явище. І все ж ці характери схильні до об'ємності.

Крім лірико-драматичної лінії сюжету, представлені образами головних героїв, крім його комедійно-сатиричного змісту, носіями якого виступають місіс Беннет, преподобний Коллінз і леді де Бур, в романі присутній і авантюрно-шахрайський компонент, представлений такими героями, як Уїкхем і Лідія Беннет. Самі по собі як особистості вони цілком рядові і нічого з себе не представляють. Лідія думає тільки про шанувальників і про якнайшвидше заміжжя, а втеча з Уїкхемом - результат її чергового захоплення.

Але ні Шарлот, що зважилася на раціональний шлюб за розрахунком, ні навіть Лідія, яка порушила моральні норми, не заслуговують однозначного осуду і знаходять бажану сім'ю, але не зовсім бажане щастя. Елізабет Беннет, безумовно, вище свого середовища, - вона не тільки безпосередня, спостережлива, весела, дотепна, але і освічена, розумна і наділена високими моральними принципами.

Також ми дійшли до висновку, що Дж. Остін використовує такі трансформації як розбиття, інтеграція, граматична заміна та компенсація. Ознакові слова у романі Джейн Остін використовуються в основному для розкриття поведінки героїв, їх психології та моральних цінностей, що викликало багато проблем при перекладі, так як було важко підібрати гарний

український або російський еквівалент.

Також письменниця активно використовувала прийом невластиве-прямої мови з ознаковими словами для характеристики внутрішнього світу героїв, що і допомагає нам більш вдало зрозуміти характер персонажів, рівень його впевненості в собі, статус у суспільстві та причини його поведінки.

Проведений комплексний і системний аналіз образів головних героїв дозволяє виявити основні засоби їх створення, особливості авторського стилю Джейн Остін, а також ідейний зміст твору.

У процесі дослідження встановлено, що саме образ є об'єднуючою деталлю між читачем і автором, Який, з одного боку, є носієм інтенції автора, а з іншого боку, - основою вражень для читача. Людську природу в своїй творчості Джейн Остін характеризує як «Поєднання гарного і поганого».

Характер постає у неї в розвитку, в єдності приватного і загального, таким ні на кого не схожим і таким схожим на інших. Таке глибоко новаторське розуміння природи характеру дозволило Джейн Остін створити психологічно переконливі образи в романі «Гордість та упередження». Саме різні компоненти образу героїв в тій чи іншій мірі спрямовані на створення психологічного портрета персонажа, аналіз яких демонструє наступне: Вербальний портрет не описаний автором детально, оскільки вся увага письменниці в романі зосереджена не на зовнішніх деталях портретів героїв, а на внутрішньому світі персонажів.

Мовний портрет є одним з основних способів характеристики головних героїв роману. Кожен персонаж наділений індивідуалізованою мовою, зумовленою його характером, психологією, рівнем культури, життєвими обставинами, способом мислення. Всі ці фактори визначають особливості словникового складу, стилістичної структури та інтонації мови головних героїв за допомогою яких здійснюється всебічне розкриття образів героїв. Яскраво виділяється індивідуалізація мови головних героїв, обумовлена їх протидіючими життєвими принципами, що знаходить своє відображення в стилістичному забарвленні їх мови.

У міру зміни поглядів головних героїв змінюється і стиль їхнього мовлення. На початку роману «Гордість та упередження» формальний манірний стиль мови Дарсі протиставлений живій, невимушеній манері Елізабет. Різниця в стилі мови героїв поступово зникає відповідно до зміни їх поглядів. Мова обох стає набагато пластичною, гармонійною.

Образний портрет з психологічної спрямованістю також надзвичайно важливий. Аналіз особливостей головних героїв інтерпретується за рахунок їх еволюції, шляхом переосмислення своїх вчинків, процесу морального прозріння, духовного і морального зростання. В обличчі Елізабет це процес позбавлення від всіх забобонів і упереджень, а в Дарсі - процес зламу гордості і соціальних стереотипів. Таким чином, саме в зображенні головних героїв простежується найбільш тонка психологічна характеристика, яка проявляється в монологічному та діалогічному мовленні персонажів.

Художня деталь також є одним із засобів створення образу головного героя. Саме через пейзажну деталь відбувається сприйняття образу Дарсі, яка полягає у своєрідній символічній проекції його характеру.

Результати аналізу образів головних героїв роману «Гордість та упередження» дають можливість прийти до висновку про те, що кожен компонент образної структури дуже важливий, так як він виконує свою характерологічну функцію при створенні образу героя.

Основними виражальними засобами створення образів головних героїв роману є епітети, повтори, риторичні запитання, антитеза, метафора та інші. Використання виразних засобів в зіставленні й протиставленні певних образних характеристик дозволяє читачеві розшифрувати різні рівні ідейного змісту роману.

Було проаналізовано колокації, які характеризують жіночі образи, за трьома типами: іменник + прикметник, іменник + дієслово, іменник + іменник. Найчастотнішим виявилися прикметник *young*, дієслово *married* та іменник *women*.

У романі «Гордість та упередження» застосовані такі композиційні

принципи реалістичного роману, як складна система образів, значна роль портретних і пейзажних замальовок у їх характерологічній та естетичній функції, складна суб'єктна організація тексту, в якій домінуюча роль належить розповіді, проте головні герої, завдяки драматизації і включенню невластивої прямої мови, отримують можливість виразити себе самотійно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз літературного твору. Під ред. Л.І. Ємельянова, О.М. Іезуїтова. Л.: Наука, 1976. 236 с.
2. Андреев Ю.А. Движение реализма. Л.: Наука, Ленингр. отделение, 1978. 34 с.
3. Аникин Г.В. История английской литературы. М.: Высшая школа, 1985. 432 с.
4. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка. М.: Высшее образование, 2003. 341 с.
5. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. М.: Просвещение, 1990. 300 с.
6. Артеменко О.Е. Джейн Остин: особенности стиля автора. *Объедн. науч. журн.* 2002. 34 с.
7. Артикуца Н.В. Мова права і юридична термінологія. К.: Стилос, 2004. 266 с.
8. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. М.: Едиториал УРСС, 2007. 567 с.
9. Баранник Д.Х. Мова і система функціональних стилів літературної мови. *Право і лінгвістика*. Сімферопіль: СДУ, 2003. 115 с.
10. Баранова Л.А. Виды стилизации (на материале произведений Джейн Остен: Диссертация на соискание уч. степени к. филол. н.: спец. 10.02.04 «Германские языки». М., 1998. 140 с.
11. Баранова Л.А. Виды стилизации: на материале произведений Д. Остен: автореферат дис. канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки». М., 1999. 19 с.
12. Бархударов Л.С. Грамматика английского языка. М.: Высшее образование, 1973. 423 с.

13. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики: Исследования разных лет. М.: Худож. лит., 1975. 504 с.
14. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. М.: Искусство, 1986. 444 с.
15. Бельский А.А. Английский роман 1800-1810. Пермь: Пермский государственный университет, 1968. 333 с.
16. Бельский А.А. Моральнописьменный роман Джейн Остин. *Проблемы метода и стиля в прогрессивной литературе запада XIX-XX веков.* М.: 1970. 678 с.
17. Бельский А.А. Остин Джейн. *Большая советская энциклопедия.* М., 1974. Т. 18. 583 с.
18. Бельский А.А. Пути развития реализма в английском романе первой трети XIX в.: дисс. канд. филол. н.: спец. 10.02.04 «Германские языки». М., 1969. 989 с.
19. Боднарук Е.В. Способы передачи внутренней речи персонажей в художественном произведении. *Вестник.* Архангельск, 2010. №8. С. 71-76.
20. Борисова Л. В. Интерпретация текста. Минск: Вышэйшая школа, 1999. 174 с.
21. Бортничук Е.Н. Словообразование в современном английском языке. К.: Вища шк., 1988. 260 с.
22. Ван Дейк Т.А. К определению дискурса. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://psyberlink.flogiston.ru/internet/bits/vandijk2.htm>.
23. Васильева И. Эта удивительная Джейн Остин. *Иностранная литература.* 2002. №2. С. 151-152.
24. Вейнингер О. Пол и характер. Принципиальное исследование. М.: Изд. центр «Терра», 1992. 480 с.
25. Вельский А.А. Нравоописательный роман Джейн Остин. *Проблемы метода и стиля в прогрессивной литературе запада XIX-XX веков.* Пермь: 1967. 43 с.

26. Виноградов В.С. Общие лексические вопросы. М.: Р. Валент, 2004. 447 с.
27. Вулф В. Джейн Остен. *Зарубежный роман. Проблемы метода и жанра: Межвуз. сб. науч. тр.* Пермь: Перм. гос. ун-т им. А.М. Горького, 1982. 409 с.
28. Выготский Л.С. Мышление и речь: авторский сборник. М.: Национальное образование, 2016. 368 с.
29. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. М.: Изд-во лит. по ин. яз., 1958. 460 с.
30. Гениева Е.Ю. Английская литература. *История всемирной литературы*: в 9 т. М.: Наука, 1989. 138 с.
31. Гениева Е.Ю. Джейн Остен (1775-1817). *Джейн Остен: библиогр. указ. / сост. и авт. вступ. ст. Е.Ю. Гениева; Всесоюз. гос. Б-ка иностр. лит-ры.* М.: Книга, 1986. 871 с.
32. Гениева Е.Ю. Чудо Джейн Остин [Электронный ресурс]. *Остин Д. Леди Сьюзен.* М., 2004. С. 7-18.
33. Головенченко Ф.М. Введение в литературоведение. М.: Высшее образование, 1964. 318 с.
34. Грожданская З.Т. От Шекспира до Шоу. М.: Просвещение, 1982. 189 с.
35. Гуляев Н.А. Теория литературы. М.: Высшее образование, 1977. 342 с.
36. Демурова Н.М. Джейн Остин и ее роман "Гордость и предубеждение". В кн.: Остин, Джейн. Гордость и предубеждение. – М.: Наука, 1967. – С. 538-589.
37. Жданович М.А. Лингвистические средства создания образа персонажа в художественном диалоге: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Самара, 2009. 27 с.
38. Ивашева В.В. Английский реалистический роман XIX века в его современном звучании. М.: Худож. лит., 1974. 464 с.

39. Ивашева В.В. Век нынешний и век минувший: Английский роман XIX века в его современном звучании. М.: Худож. лит., 1990. 479 с.
40. Клименко Е.И. Традиции и новаторство в английской литературе. Л.: Издательство Ленинградского университета, 1961. 192 с.
41. Кухаренко В.А. Интерпретация текста: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.». 2-е изд. перераб. М.: Просвещение, 2000. 192 с.
42. Кацнельсон С.Д. Типология языка и речевое мышление. Л.: Наука, 1978. 388 с.
43. Кеттл А. Введение в историю английского романа: пер. с англ. М.: Прогресс, 1966. 446 с.
44. Кобозева И.М. Лингвистическая семантика. М.: Едиторал УРСС, 2004. 352 с.
45. Крючкова Н.Д. Женский вопрос в викторианской Англии. Проблемы повседневности в истории: образ жизни, сознания и методология изучения. Ставрополь, 2001. 130 с.
46. Кудряшова О.М. Художественное воплощение концепта «гордость» в романах Джейн Остен Электронный ресурс.: дис. канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки». М.: Прогресс, 2006. 79 с.
47. Левицкий В.В. Экспериментальные методы в семасиологии. Воронеж, 1989. 193 с.
48. Лопухова Е. Б. Особенности авторского стиля Джен Остен в романе «Гордость и предубеждение» [Электронный ресурс]. *Электронный научный журнал APRIORI*. 2017. № 4. С. 1-8. Режим доступа: <http://www.apriori-journal.ru/journal-gumanitarnienauki/id/1593>
49. Маклаков А.Г. Общая психология: учебник для вузов. СПб.: Питер, 2016. 592 с.
50. Мнацаканян К.А. Психологизм пейзажной детали в прозе Джейн Остин. *XV Ежегодная Богословская конференция Православного Свято-*

Тихоновского гуманитарного университета. 2005. т. 2. С. 276-281.

51. Мороховський О.М. Стилiстика англiйської. К.: Вища школа, 1991. 272 с.
52. Николюкин А.Н. Литературная энциклопедия терминов и понятий. М.: Интелвак, 2003. 1596 с.
53. Обломиевский Д.Д. Роман 10-30-х годов. *История мировой литературы*. М. 1988. 99 с.
54. Одинцов В.В. Стилистика текста. М.: Наука, 1980. 283 с.
55. Остен Д. Сборник произведений. М.: Худ. лит., 1988. Т.1. 750 с.
56. Позняк Л.П. Особенности речевой характеристики главного персонажа в романе С. Шелдона «Ничто не вечно». *Вестник Иркутского государственного лингвистического университета*. Иркутск, 2008. №1. С. 71-83.
57. Путеводитель с английской литературы. *под. ред. М. Дреббл и Дж. Стрингоф*. М.: Радуга, 2003. 45 с.
58. Солганик Г.Я. Стилистика текста: учеб. пособие. 13-е изд., стер. М.: «Флинта»: Наука, 2017. 253 с.
59. Тер-Абрамян Е.А. Отражение английской ментальности в произведениях Джейн Остен. *Труды молодых ученых / Северо-Кавказ. науч. центр высш. шк.* Ростов н/Д., 2004. 144 с.
60. Тимошенко Ю.В. «Женский мир» Джейн Остен. *Проблемы истории, филологии, культуры*. Москва. 2010. 32 с.
61. Томашевский Б. В. Теория литературы. Поэтика: учеб. пособие. М.: Аспект Пресс, 2002. 334 с.
62. Уэллек Р. Теория литературы. М.: Прогресс, 1978. 46 с.
63. Хардак Д.Б. Своеобразие эпического повествования: (На материале романа Эм. Бронте «Грозовой перевал»). Липецк: Липец, гос. пед. ин-т., 1984. 16 с.
64. Харитонов В. Классика впервые (о романе Джейн Остин

«Гордость и предубеждение»). М. 1968. 45 с.

65. Чечетко М.В. Ранние пародии Джейн Остин. *Научные доклады высшей школы. Филологические науки*. М.: ВШ, 1973. 47 с.

66. Шамина Н.В. Женская проблематика в викторианском романе 1840- 1870-х годов (Джейн Остен, Шарлотта и Эмили Бронте, Джордж Элиот): дис. канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки». Саранск, 2005. 235 с.

67. Шамина Н.В. Роль английских женщин-писателей 19 века в становлении реалистической эстетики. *Социальные и гуманитарные исследования: межвуз. сб. науч. тр.* Саранск, 2000. 358 с.

68. Шовкопляс Г.Е. Формула брака от Джейн Остен. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: лінгвістика і літературознавство. (Міжвузівський збірник наукових статей; випуск XXVII, частина II)*. 1998. №2. С. 115-120.

69. Arland M. Preface. Marivaux. Romans. Recits. Paris, 1979.

70. Austen J. *Pride and Prejudice*. Glasgow: Blackie, 2000. 432 p.

71. Litz W. *Jane Austen*. London: S., 1965. 160 p.

72. <https://www.gutenberg.org/files/1342/1342-h/1342-h.htm>

SUMMARY

The Master's Thesis is devoted to the topic «Psychology of female images in Jane Austen's *Pride and Prejudice*».

The **object** of study is the main means of psychological characterization of female images in Jane Austen's novel «*Pride and Prejudice*».

The **subject** of the study are the features of the expression of female psychology in Jane Austen's novel «*Pride and Prejudice*» as a realistic principle of depicting the female character.

Methods of the research are classification, categorization and text analysis.

We consider the novel by Jane Austen «*Pride and Prejudice*» from the descriptive and comparative points of view.

Structure of the work - the work consists of an introduction, three chapters, conclusions and a list of references, which contains 72 sources.

The present study attempts to shed the light on the psychological change in the female characters in «*Pride and Prejudice*» novel written by Jane Austen in 1813. It depicts the English society of middle-class, their habits and attitudes. The novel talks about Mrs. and Ms Bennet who are interesting about finding a rich men to their five daughters. Thus, this study aims at analyzing the main characters' development and to investigate the reflection of the author's own life through the female characters.

Hence, this thematic study, is based on two theories; psychoanalysis theory and feminism. The two theories are applied to explore the change of thoughts and beliefs of the characters' personal life, as well as the way in which Jane Austen affects her characters in the novel through using the descriptive qualitative method.

This research work attempts to prove three hypotheses: Firstly, «*Pride and Prejudice*» is written to represent the status of women in the nineteenth century, to show how they were struggling against the unfair social norms. Secondly, Jane Austen has succeeded in portraying her own life through the female character 'Elizabeth' in the novel. Thirdly, the main characters psychological change, particularly that of Elizabeth is no longer than a real incidents in the life experience

of the author herself. The findings of the study reveals that Jane Austen succeeded in portraying the image of the women in the eighteenth and nineteenth century. Moreover, the themes of love, marriage, pride, prejudice, and sisterhood are the key factors that lead to the psychological change of the novel's protagonists. The researchers work also demonstrate that the novel's events are a real reflection of Jane Austen's real life.

A novel is based on suggestions from which readers construct characters and events in an imagined story world. In *Pride and Prejudice*, Jane Austen's suggestions derive from 3 sets of cues: (a) characters' utterances; (b) thoughts of characters, of the narrator, and even of readers; and (c) narrated depictions of settings, characters, actions and events. Tracing people's simulations of stories offers a route into the psychology of imagination, in which readers make inferences about what happens in a story. Austen invites intimacy with readers by metonymy, playfulness, and irony. Her novel does not seek to persuade; it communicates indirectly and with ambiguity. Among psychological effects of literary art such as *Pride and Prejudice*, readers can become better able to empathize and understand other people, and better able to understand and change themselves. For psychology, imaginative engagement in the simulations of fiction may be as important as empirical findings of causes of behavior.

Pride and Prejudice reflects the psychology of female characters. The author considers the three parts of the personality: id, ego, and superego as significant elements which interact with each other to build the female character's personality. Jane Austen focuses on both internal and external conflicts inside the personalities of the characters; in order to investigate their psychological change, we should revisit human psyche.

The id is the basic system of personality that aims to fulfill the needs which are desired by a human to avoid pain. In our story, there are various situations of this part of the human psyche of the two protagonists. Elizabeth's personality marks two situations of the id. The first situation is shown when she refuses to dance with Mr. Darcy in the ball at *Netherfield* which held by Mr. Bingley, because of his pride. He

was an arrogant person from a high class that makes her dislikes him. Also her friend Mrs. Lucas does not like his personality, and she said: *"It does not matter if he's silenced Mrs. Long,"* said Miss Lucas, *"but, I hope he's going to dance with Eliza." I'll promise you, I'll never dance with him, Mamma"*(Austen, 2000: 32). The second situation of the id is seen when Charlotte wanted Jane to marry Bingley, she said: *"Yes, with all my heart I hope Jane was lucky, and if they get married tomorrow I hope she will get the same chance of happiness with Bingley"* (Austen, 2000: 37).

The second part of the human psyche is the ego, its function is to decide the appropriate action and regulate the id. In this story, the ego occurs when Mr. Darcy asks Elizabeth about her view concerning persons, who laugh at a certain kind people, with his intentions of Miss Bingley satirical action. Elizabeth dislikes that, she stated: *"there are people like that, but I expect myself not part of them. I wish myself never laugh at those kind and thoughtful. Fools, washy, crazy and talk nonsense. Oh, I will laugh at them whenever I can. But clearly, you're not included in their class"* (Austen, 2000: 89).

The last part of the mind controls the individual. It is the responsible for what a person can or cannot do. In the novel, the superego plays a great role to determine the activities of the major characters in their lives. First is shown when Elizabeth devotes all her interests on reading that allows her to get a good style of speech. Moreover, it was shown also with Mr. Darcy who wants to change his attitudes to build his love. Through the use of the psychoanalysis approach, Jane explains the psyche of the main characters, Darcy and Elizabeth in which pride and prejudice of love exists in life. She declares that anyone can change the bad behaviors to achieve love.

Elizabeth is the second daughter in the Bennet family. She is twenty years old. Austen provides few details of the character through dialogue, thoughts, and actions. Darcy described her as *"pair of fine eyes in the face of a pretty woman"* (Austen, 2000: 25). Elizabeth is the encourage girl. Reading books is her favorite hobby.

Austen believes in friendship relations in her life. She was very close to her sister Cassandra, as Elizabeth in «Pride and Prejudice» who is very close to her eldest sister Jane. They easily understand each other. They always discuss their life events

and feelings. Therefore, they feel confident in each other. In the novel, Jane says "to take the good of everybody's character and make it still better and say nothing of the bad" (Austen, 2000: 19). Here Elizabeth describes her sister, Jane, says that she likes to take only the good things of people, and she does not say anything bad about others. Austen likewise loves her sister because she is very innocent from her point of view.

The marriage between Lydia and Wickham failed from the beginning as it was not based on love but profit. Lydia, the youngest Bennet's family: «*Lydia was a stout, well-grown girl of fifteen, with a fine complexion and good-humoured countenance; a favourite with her mother, whose affection had brought her into public at an early age*» (Austen, 2000: 18). She believes that Wickham will love her till the end of her life. The silly girl will never know the truth that Wickham did not love her, he has just used her to get money from Darcy. Lydia and Wickham represent a marriage for superficial purposes. Jane Austen tells us that marriage based on profit will never succeed and ends up with separation and divorce. Lydia story is a phase of woman suffering in a manhood society.

Jane and Bingley' s wedding was based on love; Jane is the beautiful Bennet's daughters who falls in love with Mr. Bingley, the rich gentleman, from the first time in the dance party when he asks her to dance with him twice: "*Oh! She is the most beautiful creature I ever beheld! But there is one of her sisters sitting down just behind you, who is very pretty, and I dare say very agreeable. Do let me ask my partner to introduce you*" (Austen, 2000: 14). The marriage between Jane and Bingley finally has a happy ending. Darcy and Bingley misunderstood Jane's feelings, they think Jane did not have the same feeling as Bingley's because she hides her feelings out of fear of being hurt. Jane spent more efforts explaining her feelings towards him. She was despised by Bingley's sister because of the different family social status. After a time, Darcy comes back to Netherlands. In this time, many misunderstandings are opened.

In other scenes, the marriage between Elizabeth and Darcy, who also based on real love; Elizabeth is the protagonist of the novel, the most intelligent daughter as

her father describes her, *"they are all silly and ignorant like other girls; but Lizzy has something more of quickness than her sisters"* (Austen, 2000: 7). All the time, they disagree with each other. Jane Austen represents her belief through this couple "Darcy and Elizabeth". She informs us that we have to know the true personality of our partner before we decide to spend the rest of our lives with him. on this way, There are only happy and successful marriage can be made. Lady Catherine states that their marriage would be the most unsuitable one; but Elizabeth does not share that opinion, she says: *"In marrying your nephew, I should not consider myself as quitting that sphere. He is a gentleman; I am a gentleman's daughter; so far we are equal"* (Austen, 2000: 395).

Collins is the cousin of the Bennet' s family, and the man who will inherit the Bennet property. Thus, his target is to marry one of the Bennet' s daughters but they refuses. However, Charlotte is the best friend of Elizabeth and she only thinks to get married. Both of Collins and charlotte think that the concept of the marriage is the happiness in terms of a comfortable life. Charlotte believes that no good chance in life concerning marriage however she accepts her first proposal of marriage from Mr. Collins: *«Happiness in marriage, said Charlotte, is entirely a matter of chance. If the dispositions of the parties are ever so well known to each other or ever so similar beforehand, it does not advance their felicity in the least. They always continue to grow sufficiently unlike afterwards to have their share of vexation; and it is better to know as little as possible of the defects of the person with whom you are to pass your life»* (Austen, 2000: 25).

The novel photographs the materialistic society which based on wealth and social status. Families that have daughters are always looking for rich husbands to get comfortable and happy life. Thus, the social condition of women is influenced by male dominance. As the case of Elizabeth who is forced by her mother to marry a rich husband; no matter if she loves him or not. So in this case, Jane shows how everything is measured by money. Therefore, girls of Longbourn aim to attract the rich men. *"You are very kind, I am sure; and I wish with all my heart it may prove so, for else they will be destitute enough. Things are settled so oddly. You allude,*

perhaps, to the entail of this estate. Ah! sir, I do indeed. It is a grievous affair to my poor girls, you must confess. Not that I mean to find fault with you, for such things I know are all chance in this world. There is no knowing how estates will go when once they cometo be entailed" (Austen, 2000: 80).

The above quote is a statement of Mrs. Bennet to Mr. Collins discussing the situation of her daughters when the hereditary law. She says that when she dies Mr. Collins is the only cousin to inherit the Bennet family because they have no son. Moreover, this statement shows that the Bennet family will get miserable life if its wealth is passed to Mr. Collins. It is very clear that Mrs. Bennet is materialistic woman; she can do anything to make her five daughters happy .She thought to marry Mr. Collins one of her daughters.

The novel portrays British society at that era where there is a sort of inequity between the upper class and the middle class in society. That situation well illustrated by lady Catherine when she heard that Elizabeth and her sister get their education at home without tutor. Then, assumed to her that Elizabeth's family does not prioritize education. In this case, lady Catherine is from high class disregarded Elizabeth's education on the ground of her family that comes from low social status. The educational asymmetry between Elizabeth with Lady Catherine happens as a result of social status 's difference. The following quotation presents that: *"Then, who taught you? Who attended to you? Without a governess, you must have been neglected. 'Compared with some families, I believe we were; but such of us as wished to learn never wanted the means. We were always encouraged to read, and had all the masters that were necessary. Those who chose to be idle certainly might"* (Austen, 2000: 207). *"Every person, I believe, has some special fault of character which even the best education cannot entirely cure. 'And your fault is a tendency to hate everybody"*(Austen, 2000: 3).

British women in the nineteenth century use different forms of resistance in order to fight the patriarchy system that was dominated by men. In the novel , many forms of resistance carried out by the Elizabeth against discriminatory treatment that come as a result of men's domination over years. The following novel extract

illustrated that: *"Upon my word, sir,' cried Elizabeth, 'your hope is a rather extraordinary one after my declaration. I do assure you that I am not one of those young ladies (if such young ladies there are) who are so daring as to risk their happiness on the chance of being asked a second time. I am perfectly serious in my refusal. You could not make ME happy, and I am convinced that I am the last woman in the world who could make you so. Nay, were your friend Lady Catherine to know me, I am persuaded she would find me in every respect"* (Austen, 2000: 207).

To explain, Elizabeth presents different images, views, and expectation of society about women. However, Elizabeth refuses Mr. Collins in spite of his material because she does not love him.

British women were considered as a second person; weak , and have no abilities in many fields like education and economy. Thus, the discrimination against women is a common issue in societies which considered women as a second person after men. *"I'm thinking about story,' replied Elizabeth. 'Behavior' hurts my feelings. What underlies Vigilante attitude itself is it?"* (Austen, 2000: 276). This part of conversation explains the situation of Elizabeth when she got abominable treatment from Mr. Darcy. She gets insult and feels herself as a second person who can be easily hurt and even intimidated by men.

The following quotes also illustrates the position of woman as a second person. *"I certainly shall not. You know how I detest it, unless I am Particularly acquainted with my partner. At such an assembly as this it would be insupportable. Your sisters are engaged, and there is not another woman in the room whom would not be a punishment tome to stand up with."* (Austen,2000: 13).

British people are materialistic; most parents use their daughters as a means to get happy and rich life through marriage. They believe that marrying their daughters with wealthy men is good way to achieve their goal. Jane Austen shows this through her character 'Mrs. Bennet', who is only interested about finding rich men to her five daughters. The society's view is changed by the main character Elizabeth. She ensures that marriage is not a good way to change ones social status as she said: *«I never considered the distance as the reason for a wedding. I would never say that*

Mrs. Collins took the decision because he would live adjacent to the family». (Austen 2000: 264).

«Indeed, Mr. Collins, all praise of me will be unnecessary. You must give me leave to judge for myself, and pay me the compliment of believing what I say. I wish you very happy and very rich, and by refusing your hand, do all in my power to prevent your being otherwise. In making me the offer, you must have satisfied the delicacy of your feelings with regard to my family, and may take possession of Longbourn estate whenever it falls, without any self-reproach» (Austen, 2000: 147). This statement expresses Elizabeth's rights, she claims individualism and her right to take her own decision as well as choosing her man to pursuit happiness. Thus, she rejects Mr. Collins' proposal of marriage. By this way she avoids the entailment system and keep her decision.

Elizabeth expresses her freedom in expressing herself as a woman who has moral and right to speak and do what she has to do in order to develop herself as a human being: *«I do assure you sir, that I have no pretension whatever to that kind of elegance which consists in tormenting a respectable man. I would rather be paid the compliment of being believed sincere. I thank you again and again for the honor you have done me in your proposal, but to accept them is absolutely impossible. My feelings in every respect forbid it. Can I speak plainer? Do not consider me now as an elegant female intending to plague you, but a rational creature speaking the truth from her heart»* (Austen, 2000: 148).

In our research work, a real attempt to analyze the targeted literary text via utilizing psychoanalysis and feminism was made. The behaviors, attitudes, and personalities of the novel' s female characters were revealed. Their connections with Jane Austen' s real life were traced aiming at proving the fact that the novel' s events together with its characters actions and reactions were a smart representation of the novelist life history employing the story characters.

Additionally, Austen tried to describe her society. Taking into account the fact that she is a woman, one may say that she understood women's position better than any other male author. Therefore, through the voice of the novel's narrator, she states

that marriage was first and foremost an institution through which women were able to find security and respect. It was enough for them to be able to stand by themselves to choose their suitable men. This was socially constructed vision of happiness of the eighteenth and nineteenth century Britain.

As a conclusion, Jane Austen was distinctive at describing the people. In her novel, she created an active characters of snobbish and arrogant squires. She satirized the snobbery, pride of the middle class people with humorous words. Apparently, she wrote about everyday life, but in fact, some social problems were disclosed in her novels.

At the end, «Pride and Prejudice»' is an interesting novel in which many aspects of life can be presented when one analyzes it, such as marriage, family, social issues, and feminism. The current study opened the opportunities for the other researchers to conduct further analysis to the targeted literary text. The present study proved the research work hypotheses. It should be noted in this context that Jane Austen's novel gave its readers a clear image of the women's status in the 18th and 19th century British society. Additionally, the novel's main events and the characters traits, and psychological stability and inability are no longer than real representation of the novelist real life. For the readers, it is hoped that this study can be a significant reference to enrich the understanding of feminism in literary works.

Методичний комплекс

Методичний комплекс вправ та завдань розроблено для студентів IV курсу факультетів іноземних мов. Поданий комплекс вправ відповідає темі дослідження: «Психологізм жіночих образів у романі Джейн Остін «Гордість та упередження»». Матеріали роботи можуть бути використані в процесі викладання курсів зі «Стилістики», «Лексикології», «Психолінгвістики».

Практична мета полягає в навчанні студентів аналізу художніх текстів, вмінню розрізняти значення образних мовних засобів політиків, а також чинники, які впливають на їхнє утворення в сучасній англійській мові, удосконалювати навички в інтерпретації текстів, зокрема художніх творів.

Освітньою метою є поглиблення знань студентів щодо способів та засобів вираження образності в художніх творах, видів образних засобів, що впливають на якість сприйняття літературних творів, а також ознайомлення з творчістю англомовних класиків, їхнім індивідуальним стилем.

Розвиваючою метою є мотивування студентів до читання іноземної літератури.

Виховна мета полягає у відпрацюванні таких видів діяльності, як робота в парах та в режимі викладач-студент, вихованні взаємоповаги до однокласників під час обговорення проблемного питання, правильному використанні англомовних образних засобів, щоб бути ввічливим та толерантним.

Вправа 1. Некомунікативна, рецептивно-репродуктивна

Мета – навчити студентів розпізнавати граматичні структури

Режим виконання – індивідуальна робота

Спосіб контролю – контроль з боку вчителя.

Pride and Prejudice, by far the most popular of all Jane Austen's novels, requires no detailed description. Jane Austen said of it that it "is rather too light, and bright, and sparkling; it wants shade," and this is perhaps the reason for its popularity. The precision and vivacity of style carry the reader through the novel with ease and spirit; there is a sparkling life about the characters and rainwashed freshness about the scenery which combine to make this gayest of Jane Austen's novels, in spite of deeper overtones which emerge when Charlotte Lucas agrees to marry Mr. Collins or when Lydia is discovered to have run off with Wickham with no prospect of marriage. The speed and skill with which the author moves into the story is remarkable.

Вправа 2. Умовно-комунікативна рецептивно-репродуктивна

Мета – навчити студентів розрізняти смислові частини тексту

Режим виконання – групова робота

Спосіб контролю – робота в групі.

Інструкція: Find in the text passages in which convey the main information of the text and sentences which give details to the description of the realia. Discuss your opinions.

1. According to the passage, *Pride and Prejudice* ----.

- A) doesn't need elaborate explanation
- B) is the most famous novel in English literature
- C) doesn't require shade to be understood by the readers
- D) is popular due to its vivacity of style
- E) doesn't want popularity by the readers

Вправа 3. Некомунікативна, рецептивно-репродуктивна

Мета – навчити студентів розпізнавати значення поданої інформації

Режим виконання – індивідуальна робота

Спосіб контролю – контроль з боку вчителя.

Інструкція: Make a denotative map of the chosen passages. Denotation refers to the meaning of a word or expression in relation to everyday life and to other words and expressions. Use the passage you have chosen in the previous exercise and find meanings for most prominent words in it.

It's implied in the passage that ----.

- A) there is no promising life about the characters in the novel
- B) Lydia and Wickham become happy after they have married
- C) Charlotte Lucas had an unhappy life with Mr. Collin's
- D) Jane Austen doesn't comment on her own book
- E) the landscape of the novel adds lively atmosphere into it

Вправа 4. Умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна

Мета – навчити студентів орієнтуватися в структурно-смісловій організації тексту

Режим виконання – індивідуальна робота

Спосіб контролю – контроль з боку вчителя.

Інструкція: Give a summary of your favorite Chapter. Use your denotative map to have more concretized information of the place and characters describes.

Вправа 5. Умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна

Мета – розвивати критичне мислення в студентів

Режим виконання – групова робота

Спосіб контролю – робота в групі.

Інструкція: 3. Author Jane Austen confessed ----.

- A) that she didn't write the novel on her own
- B) the reasons why *Pride and Prejudice* is so popular
- C) the ugliness of her novel
- D) her own skill and ability to affect public
- E) same solutions about Lydia's marriage

Вправа 6. Умовно–комунікативна, рецептивно-репродуктивна

Мета – навчити студентів розпізнавати значення слова з опорою на відеоматеріали.

Режим виконання – парна робота.

Спосіб контролю – контроль з боку вчителя.

1. Watch the scene from this 2005 version of Jane Austen's classic novel.
2. Enjoy it.
3. Fill in the gaps with the correct word or phrase!

- I couldn't sleep.

- Nor I. My aunt...

- Yes, she was here.

- How can I ever for such behaviour?

- After what you've done for Lydia and, I suspect, for Jane, it is I who should be making amends.

- You must know. Surely you must know it was all for you.

- You are too generous to trifle with me.

- You spoke with my aunt last night and it has me to hope as I'd scarcely allowed myself before.

- If your feelings are still what they were last April, tell me so . My

affections and wishes have not changed. But one word from you will silence me forever. If, however, your feelings have changed...

...I would have to tell you, you have bewitched me, , and I love... I love... I love you. I never wish to be parted from you from this day on.

- Well, then. Your hands are cold.